

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ARTHUR G. HASSØ

REITZELS GAARD

I LØVSTRÆDE

C. A. REITZELS FORLAG

KØBENHAVN MCMXXXVIII

REITZELS GAARD I LØVSTRÆDE

ARTHUR G. HASSØ

REITZELS GAARD I
LØVSTRÆDE

NOGLE BLADE AF EN
KØBENHAVNSK EJENDOMS HISTORIE
LØVSTRÆDE NR. 7, MATR. NR. 128
I FRIMANDS KVARTER

C. A. REITZELS FORLAG

KØBENHAVN MCMXXXVIII

FORORD

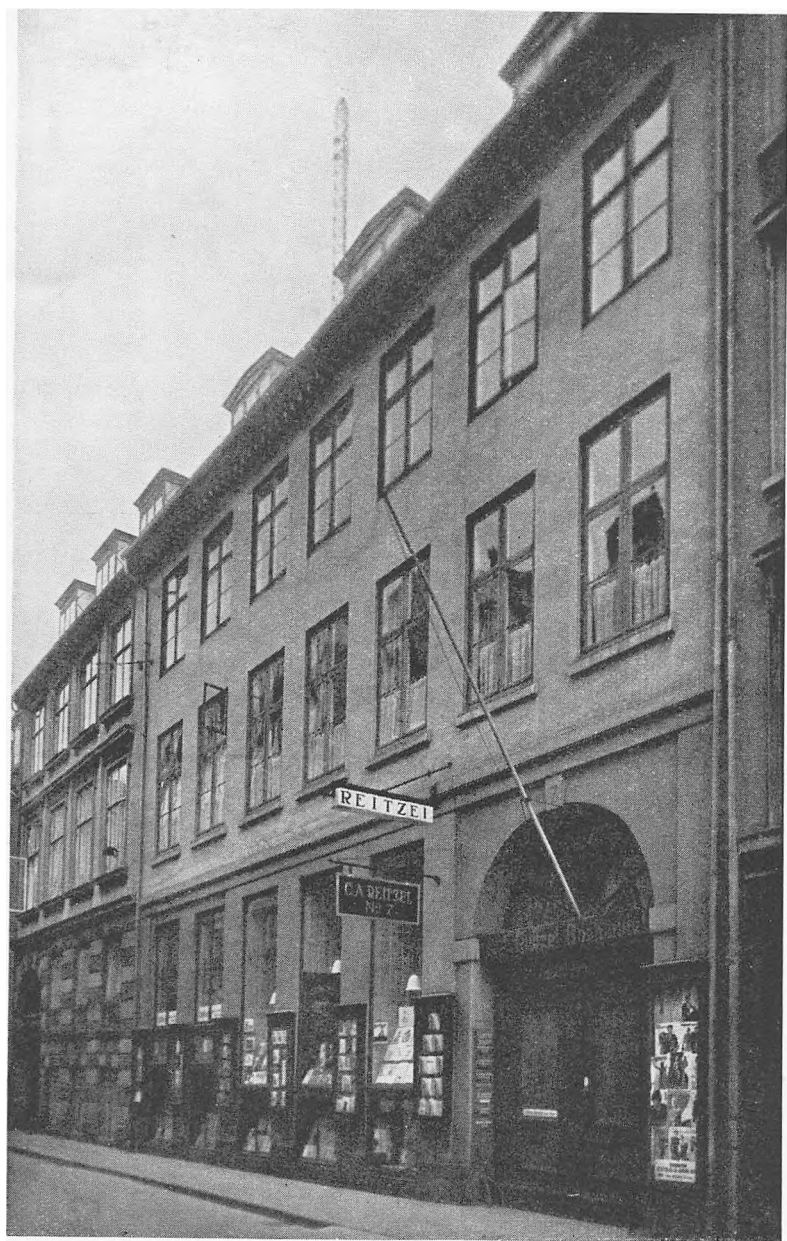
I Løbet af Vinteren flytter C. A. Reitzels Boghandel hen paa Nørregade Nr. 20, og den forlader dermed Gaarden i Løvstræde Nr. 7, hvor den har haft til Huse i næsten 85 Aar. Nedbrydningsmandskabet vil rykke ind paa Grunden for at rive den 157 Aar gamle Gaard ned; den skal give Plads for Sparekassen for København og Omegn's Udvidelser. Som den nuværende Indehaver af den gamle Reitzelske Virksomhed har jeg ved Afskeden fra Løvstrædegaarden ønsket at sætte denne Gaard og Grund et Minde, nu, da Bygningerne forsvinder, og Grunden har mistet sin selvstændige Tilværelse — Matrikel Nr. 128 i Frimands Kvarter er ophørt at eksistere, idet Grunden er lagt ind under Matrikel Nr. 129. Jeg har derfor anmodet Arkivar ved Rigsarkivet Arthur G. Hassø om at give et Rids af Ejendommens Historie, saaledes som det er sket paa de følgende Sider. Jeg haaber, at en Del af den store Kreds af Venner og Kunder, der i saa mange Aar har følt sig knyttet til den gamle Boghandel og det gamle Forlag, vil kunne have lidt Glæde og Interesse af at læse lidt om den gamle Gaard.

Om Beboernes Liv og Skæbne gennem Tiderne hører man desværre ikke meget, om deres Glæder mindst; deres Modgang skimter man bl. a. bag de Panteobligationer, der Gang paa Gang blev udstedt. De herskabelige Stuer i Ejendommen har formentlig og forhaabentlig set megen Familielykke; forhaabentlig har ogsaa Beboerne af Kamrene over Porten, hvor kun en lille Mand kan staa oprejst, og af de lave Kælderrum, som tidligere har været Hjem for saa mange Familier, følt sig godt skærmet af de gamle solide Mure.

Denne lille Bog indeholder kun lidt om Slægten Reitzel og om den store levende Virksomhed, som under Navnet C. A. Reitzel har haft til Huse her og nu fortsætter andetsteds. Det vilde give Stof til en langt større Bog.

København, i December 1937.

Axel Sandal.

Façade til Løvstræde. 1937.

Fot. Ernst Hannuss.

ET er ikke store Sager, der vides om den ældste Historie, der knytter sig til denne Plet af Københavns Jord; det lidet, som kan opklares, kan vi takke Generalmajor H. U. Ramsing for. Hans mangeaarige, grundige og omfattende Undersøgelser har klarlagt Københavns ældste Topografi paa mangfoldige Maader.

Det viser sig, at Grunden i Middelalderen har hørt ind under *Graabrødreklosterets* Omraade, har været en Del af dets Abildgaard. Graabrødreklosteret var stiftet i 1238 af Fru Ingerd, Jakob Sunesøns Datter, den senere Grevinde af Regenstein. Selve Klosterets Bygninger laa i den vestlige Del af Klosterets Omraade, medens den østlige Del var Kirkegaard og Abildgaard; ud mod den nuværende Skindergade laa Klosterets Teglgaard og Teglovn. Man kan vel nok gaa ud fra, at Klosteret i Hovedsagen er blevet anlagt paa udstrakte, væsentlig ubebyggede Grunde, og at der har været faa Tilføjelser til det oprindelige Areal fra det 13. Aarhundrede til Reformationstiden. De Grunde og Huse, som Klostre og Kirker fik overladt som Gave, blev i Regelen udlejet for en fast aarlig Leje; men allerede inden Reformationen var denne Leje i mange Tilfælde gaet over til at være en fast Jordskyld, der hvilede som en stadig aarlig Afgift paa Grunden. Under Kristian III tog denne Udvikling Fart, og de allerfleste af Lejehusene var blevet til Grundskyldshuse inden Aar 1600. Undertiden — og navnlig i ældre Tid — var Grundene blevet »jordfri«; de var blevet »frikøbt« for Jordskyld.

Frederik I's sidste Regeringsaar var strenge Tider for Tiggermunkeklostrene; deres Beboere led under Reformationsrøret, som nu ogsaa var naaet til Danmark. Fra det ene Kloster efter det andet blev Munkene fordrevet; deres solide Bygninger laa i Købstæderne, og mangen en By fik sig et nyt Raadhus ved en saadan Lejlighed. Den 25. April 1530 kom Turen til Graabrødreklosteret i København; det blev nedlagt, og Ordenens Provincialminister maatte overdrage dets Bygninger til *Københavns Borgmestre og Raad. Abildgaarden*, der var omgivet af en Mur, blev udstykket i Tiden nærmest efter, da et Stræde blev udlagt gennem Grunden fra Vest til Øst; det var »Ny Graabrødrestræde«, senere kaldet »*Løvestrædet*«.

Syd for »*Løvestrædet*« laa den Grund, hvoraf C. A. Reitzels Ejendom nu optager en Del. Den var — saa langt den kan følges tilbage i Tiden — en jordfri Ejendom, hvis den da ikke er identisk med den »*Graabrødres Grund*«, som en *Lauritz Olufsen* ejede i 1581, og hvis Jordskyld, 60 Mark, blev afløst inden Aar 1600. Grunden grænsede mod Syd og Vest til Helligaandshus.

I Aaret 1622 ejedes Gaarden og Grunden af Lensmanden paa Tryggevælde, Adelsmanden *Knud Urne* til Aarsmarke; den 24. Januar dette Aar foretog han et Mageskifte med Kristian IV, og det angik netop denne Gaard og Grund i Løvstræde. Knud Urne overlod det vestligste Stykke af sin Grund til Tugthuset — det tidligere Helligaandshus — og fik til Gengæld et Stykke af Tugthusets Grund, umiddelbart Syd for hans egen Grund. Det Stykke, Knud Urne solgte, maalte mod Nord 11 Alen 9 Tommer langs Løvstræde, mod Syd 13 Alen 4 Tommer langs Gavlen af det Stenhus, der stod i Tugthuset, og Grundens Dybde fra Stenhuset til Løvstræde var 40 Alen 16 Tommer. Det Stenhus, der her omtales, var oprindelig Helligaandshusets Hestemølle og blev senere Præstegaard for Helligaandskirken. I Magelæg for dette Stykke Jord fik Knud Urne sin Grund udvidet med et Stykke af Tugthusets Grund, beliggende Syd for hans egen og Øst for Stenhuset; det grænsede mod Øst op til Jens Posts Ejendom, den nuværende Postgaard, og maalte her 17 Alen 21 Tommer; mod Nord maalte det 38 Alen 17 Tommer; mod Syd stødte det op til de fattiges Børnehus i Helliggejststræde (nu Valkendorfs-gade) og havde her en Længde af 39 Alen 7 Tommer; Vestgrænsen dannedes af Sten-

huset i Tugthuset, og her var Jordstykket 18 Alen 20½ Tomme bredt.

Da dette Mageskifte fandt Sted, var Knud Urne en dødssyg Mand. Inden det var formelt helt i Orden, døde han den 2. Februar 1622 i København, og hans Genbrev til Kongen bærer hans Søn *Kristoffer Urnes* Underskrift og Paategning om, at det er underskrevet efter Faderens Død. Kristoffer Urne, der paa det Tidspunkt var Rentemester, har aabenbart arvet Gaarden; i alt Fald er han Ejer af den i 1628, da han beklædte Stillingen som Kongens Lensmand paa Aalholm. Den 10. December 1628 gav Kristian IV ham et aabent Brev, hvori han bekræftede et tidligere Tilsagn om, at Kristoffer Urne »fra Børnehuset her udi vor Købstad København og ind udi sin Gaard udi Løvestrædet i forskrevne København Vandet paa sin egen Omkostning maatte lade indlede og det fremdeles uforment nyde og beholde«. Fra omkring denne Tid kan antagelig derfor Gaardens Vandforsyning udefra dateres. Kristoffer Urne, der jo senere blev Statholder i Norge og den sidste Rigskansler inden Enevælden, maa imidlertid paa et Tidspunkt før 1645 have overdraget Gaarden i Løvstræde til Broderen *Frederik Urne* til Bregentved; i Anledning af Udgifterne til Københavns Befæstning blev der i 1645 optaget en Fortegnelse over Adelsgaardene i København, og som Ejer af Gaarden i Løvstræde nævnes Frederik Urne; men det tilføjes, at han var »absens« (fraværende); han sad paa den Tid som Lensmand i det store Trondhjems Len.

Paa en eller anden Maade maa Frederik Urne have overdraget Gaarden til en af sine Standsfæller, Rigsraaden *Jørgen Brahe* til Hvedholm, en af den fynske Adels Førere i Aarene efter Kristian IV's Død. Den 23. Marts 1650 gav Frederik III sin Hofapoteker Samuel Meyer Skøde paa Tugthusets Grund og Bygninger; som før omtalt var denne Ejendom Nabo til Gaarden i Løvstræde, og i Samuel Meyers Skøde nævnes Jørgen Brahe som Gaardens Ejer, og der gives meget udførlige Oplysninger om de to Grundes Belliggenhed i Forhold til hinanden. Jørgen Brahe var en rig Mand; ved Arv og Køb kom han efterhaanden i Besiddelse af ikke mindre end ni Herregaarde. Da Karl X Gustaf i 1658 erobrede Fyn, blev han Svenskekongens Fange indtil 1660; 1661 døde han, 75 Aar gammel.

Gaarden i Løvstræde maa Jørgen Brahe have afhændet før sin Død, eller maaske hans Arvinger umiddelbart efter; i alt Fald var den i den kendte københavnske Vinhandler *Albrecht Dysseldorfs* Besiddelse, da den københavnske Grundtakst af 1661 blev optaget; denne nævner i Løvstræde »Albrecht Dysseldorfs Vaaning og ubebyggede Plads«, der vurderes til 400 Rigsdaler. Han var et kendt Navn i Datidens København, var blandt Hovedstadens første »32 Mænd«; han var den 14. April 1659 af Borgerskabet valgt dertil som en af Repræsentanterne for Strand Kvarter; hans egentlige Bolig og Gaard laa nemlig ved Stranden (Strand Kvarter Matrikelnr. 5) i Nikolaj Sogn. Desuden ejede han to Vaaninger i St. Gertrudsstræde i Klædebo Kvarter og senere en Ejendom paa Købmagergade. I 1659 var Kongen blevet ham og tre andre store Vinhandlere 2200 Rigsdaler skyldig for Vin, de havde leveret til hans Kælder; som Betaling fik de anvist den aarlige Afgift af Ladegaardsmarken 700 Rigsdaler, indtil Gælden med Renter var betalt deraf. Albrecht Dysseldorf deltog naturligvis i Københavns Forsvar under Belejringen og var senere en af Stadskaptajnerne. I 1661 solgte han et Stykke af Grunden ved Løvstræde til Helligaands Præstegaard, sandsynligvis det Stykke af Grundens sydlige Del, som Knud Urne i 1622 havde lagt til sin Ejendom, og en Strimmel Havejord derfra ud til Løvstræde. Dysseldorf døde i 1666 og blev den 14. December begravet i Nikolaj Kirke. Muligvis har hans Enke *Lisbeth*, som i 1669 blev gift med Vinhandler Henrik Würner, snart solgt Gaarden; men endnu i 1668 var hun Ejer af Gaarden i Løvstræde; Gundtaksten af 4. April dette Aar omtaler »Albrecht Dysseldorfs Vaaning og Plads«, denne Gang vurderet til 500 Rigsdaler.

Der kommer nu en Aarrække, hvor Ejerforholdene ved Gaarden i Løvstræde er dunkle. Desværre er jo de københavnske Skødebøger før 1681 gaaet tabt i den store Brand 1728 sammen med saa mange andre uvurderlige Kilder til Hovedstadens Historie. H. U. Ramsing har antydnet en svag Mulighed for Ejerskifter i 1673, 1675 og 1682. Til det sidste Aarstal kunde da knyttes et andet kendt Navn, idet i saa Fald Gaardens Ejer en Tid har været den Landkommissær og Overkrigskommissær i Norge Hans Hansen, der i 1686 blev ophøjet i Adelsstanden under Navnet Rosencreutz, og som senere blev Deputeret ved Finanserne. Dette

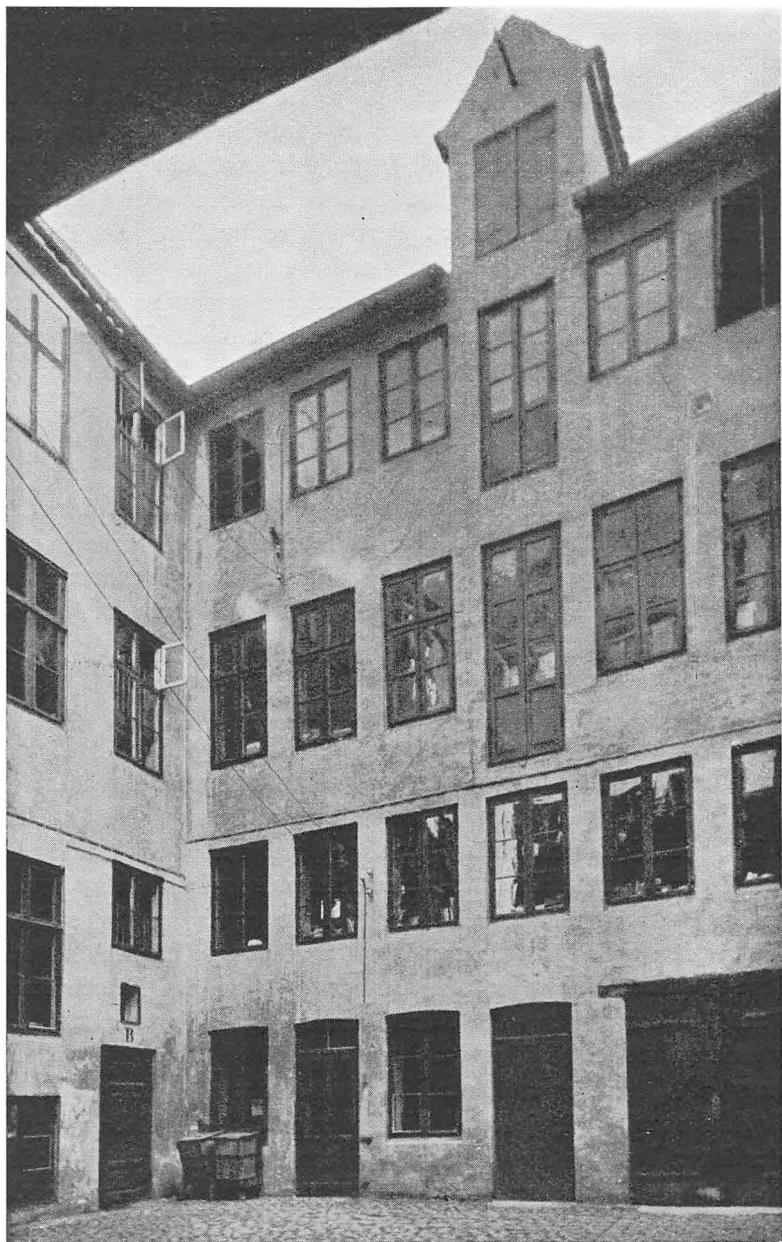
var dog kun svage Formodninger, H. U. Ramsing fremsatte, og Ejerforholdet er et andet.

I 1687 blev der udarbejdet et Udkast til en københavnsk Matrikel, og i Følge dets Oplysninger ejedes Gaarden og Grunden i Løvstræde af »M. Philip Hacqvart«; Grundarealet opgives, og Værdien blev sat til 625 Rigsdaler. I den færdige Matrikel af 1689 fik »Mester Philip Hacquart«s Grund Matrikelnr. 140 og takseredes til 490 Rigsdaler, noget mindre end i Grundtaksten af 1668. Mester *Philip Hacquart* (ca. 1616-1698) var Kristian V's Livkirurg; han var født i Udlandet, maaske Lothringen, kom til Danmark i Slutningen af Kristian IV's Tid og fik i 1651 Understøttelse til en Studierejse til Italien. I 1655 blev han Bartsvær ved Holmen, Tugthuset og Provianthuset; den 15. Januar 1658 udnævntes han til Livkirurg og bevarede denne Stilling til sin Død. Han var en meget anset Kirurg; Thomas Bartholin omtaler hans store Operationer mange Gange; han foretog Vivisektioner for at studere et Lægemedels Virksomhed. Desuden var han en driftig Handelsmand; sammen med andre Hoffunktionærer ejede han Skibe, der drev Handel paa Frankrig, Nordnorge, ja Hvalfangst paa Grønland. Han blev en velhavende Mand, der ejede flere Ejendomme i København; Frederik III gav ham i 1659 Skøde paa en Grund ved Holmens Kanal som Betaling for 700 Rigsdaler, han skyldte Kirurgen i Løn; denne Grund solgte Hacquart igen med Kongens Tilladelse (1667). I Følge Grundtaksten eller Matriklen af 1689 ejede han dengang foruden Gaarden og Grunden i Løvstræde ogsaa et Hus med Byggeplads i den daværende »Norgesgade«, nu Bredgade.

Af Ekstraskattemandtallerne i Rigsarkivet ser man, at da Folkeskatten 1672 blev udskrevet, boede Bartsvær »M. Phillip Hacquardi« i Løvstræde; hans Folkehold var en Svend eller Dreng og tre Piger. I Skattemandtallerne træffer vi i de følgende Aar stadig Philip Hacquart, ja, ogsaa som Grundejer i Løvstræde. I Regnskabet for Grundskatten 1674-75 hedder det udtrykkelig: »Løvestræde: Albrecht Dysseldorfs Vaaninger og Plads, som tilhører Monsieur Philip Bartsvær«. Af disse Kilder fremgaar det, at Philip Hacquart har haft sin Bolig i Gaarden i Løvstræde i alt Fald fra 1672, og at han har været dens Ejer i alt Fald fra 1674. Sandsynligvis er Gaarden fra Albrecht Dysseldorfs Enke gaaet di-

rekte over i Livkirurgens Eje. Med Krigsskatten 1676 kom han i Restance, og der gives den Forklaring, at han »var ovre hos Kongen«, d. v. s. ledsagede Kristian V under det skaanske Felttog. I 1677 oplyses det, at han havde syv Ildsteder i sin Ejendom og var Ejer af en Ko. Ved Hovedskatten et Par Aar senere betalte han for sig selv, sin Hustru, to Børn og to Tjenestefolk. I 1690 ser man, at han var blevet Enkemand; der var nu kun et af Børnene og et Tjenestetyende i hans Husstand. I Marts 1692 udstedte han til Overformynderne i København en Panteobligation paa 1212 Sletdaler 3 Mark $3\frac{3}{8}$ Skilling med Pant i Løvstrædegaarden som Sikkerhed for hans Myndlinge, Jørgen Lorentz, Frederik Adolf og Johan Philip Gerckens fædrene og mødrene Arv. Tre Aar senere afhændede han Gaarden til sin yngste Søn, og selv døde han i Maj 1698, 82 Aar gammel.

Mandag den 15. Juli 1695 blev der paa Københavns Byting tinglæst et Skøde, udstedt af Livkirurg Philip Hacquart. Han overdrog til sin Søn *Christian Vilhelm Hacquart*, dennes Hustru og deres Arvinger sit »Hus og Gaard, jordfri Grund og Ejendom, beliggende Løvstrædet næst til Peder Mikkelsen Badstuemand paa den ene og Peder Madsen (salig)'s Enke deres Huse paa den anden Side«. Denne »jordfri Grund og Ejendom med Bygning, Gaardsrum og Have udi sin rette Længde og Bredde, op og ned, ligeledes som det nu bygget, begrebet og forefundet er, med Panelværk, Tapetzeri og otte Jernkakkellovne og alt hvis nagelfast er udi samme Hus intet undtagendes i nogen Maader« skulde for Fremtiden være *Christian Vilhelm Hacquarts*, hans Hustrus og Arvingers rette Ejendom, og »dersom saa skete — det dog ikke formodes — at samme Hus og Gaard eller noget af dets Rettighed og Tilbehør blev forbemeldte min Søn Doktor *Christian Hacquart* eller hans Arvinger formedelst min Vanhjemmels Brøsts Skyld afvundet eller fradømt, da forpligter jeg mig og mine Arvinger, een for alle og alle for een, at vederlægge og fornøje ham eller hans Arvinger med en anden og her inden Københavns Stads Porte velbejlig Hus og Gaard, lige saa god baade paa Husbygning og Gaardsrum samt al anden dets Rettighed og Tilbehør, som for er meldt, inden 6 samfulde Uger derefter, eller nok som fuld Værd i den Sted og herudinden at holde ham, hans Hustru og begge deres Arvinger af mig og mine Arvinger uden Skade og

Fot. Ernst Hannuss.

Sidehus og Baghus, set fra Porten. 1937.

skadesløs i alle Maader«. Betalingen for Gaarden, som Sønnen skulde yde den gamle Livkirurg i Stedet, var 1980 Rigsdaler, »hvilke 1980 Rigsdaler skal være mig decorteret i min Arvedel« og altsaa ikke kom til Udbetaling ved denne Lejlighed. Carolus Hacquart, en anden af Philip Hacquarts Sønner, havde medunderskrevet Skødet med den Bemærkning, at han gav sin Billigelse af Faderens Disposition. Samme Dag udstedte Gaardens nye Ejer en Obligation med Pant i Ejendommen; det var til Overformynderne i København som Sikkerhed for 808 Slettedaler 2 Mark 3 Skilling, Værdien af den fædrene og mødrene Arv, der tilhørte Jørgen Lorentz Gercken og Frederik Adolf Gercken, som han nu var Formynder for; Obligationen blev nedsat til det halve i 1700 og udslettet i 1701, efterhaanden som de to Myndlinge blev myndige; Johan Philip Gercken var aabenbart naaet til Myndighedsalder mellem 1692 og 1695.

Christian Vilhelm Hacquart (født 1668, døbt den 8. Oktober s. A.) blev i Almindelighed kaldt »Philip Hacquart den Unge«. Han havde studeret i Udlandet og havde i det Fremmede erhvervet den medicinske Doktorgrad. Han kom hjem og praktiserede i København fra omkring 1695, det Tidspunkt, da han overtog Gaarden i Løvstræde. I Anledning af en Retssag angaaende Værdien af et Pulver til Guldmageri blev han meget omtalt; senere vakte han Opmærksomhed, fordi han flygtede fra København under Pesten 1711, men blev kaldt tilbage af en kongelig Ordre. Han var en meget anset Fødselshjælper og blev derfor Medlem af den Kommission, der i 1713 blev nedsat til Ordning af Jordemodervæsenet; Resultatet blev den første Jordemoderlov 1714.

Af Skattemandtallerne fremgaar det, at ogsaa den yngre Doktor havde sin Bolig i Gaarden Nr. 140 i Løvstræde, og der synes ikke til at begynde med at være andre Beboere end Doktorfamilien. Den bestod i 1710 af Mand, Hustru og en Datter; til Husstanden hørte en Kusk og tre Piger, og Doktor Hacquart raadede over en Karosse og to Heste. I 1711 var Familien forøget til to Børn. I 1713 boede til Leje i Ejendommen en Peder Baders Enke, der ingen Næring drev; i 1714 er hun forsvundet, og i Stedet boede en — som det synes efter Skatteansættelserne — velhavende Dame, Regeringsraad Christophersens Enke, som Lejer hos Doktoren.

Dr. Christian Vilhelm Hacquart døde i 1715 og blev begravet den 7. Marts. Hans Hustru *Sophie Elisabeth Christophersdatter*, født ca. 1681, overlevede ham og overtog Gaarden i Løvstræde; hun levede til 1741. Endnu i Mandtallet til Krigsskatten 1716 ser man, at Regeringsraad Christophersens Enke boede til Leje i Doktorenkens Gaard. 1717 bestod Fru Hacquarts Husstand af hende selv, to Børn, to Tjenestepiger og en Karl; hun havde Karosse og Heste, der ogsaa var Skatteobjekter; men hun angav, at hun vilde sælge dem; det var dog ikke sket endnu i 1720. I 1719-Skattemandtallet ser man, at hendes ene Barn, en Søn, var blevet voksen og var blevet Officer; han boede dog stadig i Løvstræde. En Major Geisler ved Grenadererne logerede ligeledes i Gaarden i 1719-21; han holdt Tjener, Kusk, tre Heste og Vogn. I 1722-24 havde en Jacob Hansen Bopæl i Gaarden, og i 1725 synes den at have huset Gehejmerraad Valdemar Christoffer Gabel i hans sidste Leveaar; han var Søn af Christoffer Gabel, der spillede saa stor en Rolle i Frederik III's Tid.

I 1722 købte Doktorenken en Gaard og Grund i Vimmelskiftet, og i Juni 1723 erhvervede hun atter en Gaard, kongelig Juvelerer Andreas Normanns i Pilestræde. Ved det sidste Køb laante hun 3000 Rigsdaler af Jochum Würgers Enke, Johanne von Gendern, Penge der tilhørte dennes Sønnedatter, den umyndige Johanne Margrethe Burmester; Madame Hacquart maatte udstede en Obligation med Sikkerhed i Pilestrædegaarden i den Anledning. I Juni 1724 udstedte hun en Panteobligation paa 2125 Rigsdaler til Jean Georg Hansen i Helsingør; han fik Sikkerhed i Løvstrædegaarden, om hvilken det ved denne Lejlighed hedder, at den laa »imellem Monsieur Baltzar Gottlieb Kretzmer, Badstue- mand, paa den ene og Monsieur Johan Wulff Eberhardt Chirurgus paa den anden Side«. Denne Obligation skulde indfries et Aar efter og forrentes med 5 %. For at opfylde denne Forpligtelse har hun antagelig maattet optage et Laan, for i Juni 1725 udstedte hun atter en Obligation med Sikkerhed i Løvstrædegaarden; den var til Borger og Handelsmand Thomas Hartvig Meier i København og lød paa 1300 Rigsdaler.

Efterhaanden synes hun at være kommet i økonomiske Vanskeligheder. Magister Peder Ladorph havde i December 1726 og i April Aaret efter kautioneret for to Veksler, hun havde udstedt,

paa henholdsvis 600 og 500 Rigsdaler; den 5. Juli 1727 lod han hende stævne for Konsistorialretten, da Vekslerne var blevet protesteret, og han havde maattet opfylde sine Pligter som Kautionist. I Retsmødet den 12. Juli lod Doktorinden ikke give Møde, ligeledes i Mødet den 26. Juli trods tre Gange lydelige Paaberaabelser; den 23. August fældede Retten derfor den Dom, at Magisteren maatte gøre Udlæg i hendes Ejendele for de 1100 Rigsdaler med Renter og Omkostninger. Paa Københavns Byting skete der derefter den 23. Februar 1728 følgende Tinglysning: Sophia Elisabeth, afgangne Doktor Hacquarts specialiter beskrevne og vurderede Bohave, Gods og Løsøre haver Hr. Peder Ladorph efter en den 23. August 1727 udstedt Konsistorialdom den 29. Januarii og 5. Februarii indeværende Aar ladet gøre virkeligt Udlæg og Eksekution udi efter Forretningens Udvis i sig selv, den Seigneur Jens Galschiøt lod læse og paaskrive for den Summa tilsammen: 1224 Rigsdaler 3 Mark.

Ogsaa med den Obligation, hun havde udstedt ved Købet af Pilestrædegaarden, gik det galt. Johanne Margrethe Burmesters Formynder, Sekretær i Hofretten Jochum Richard Paulli, lod den 26. Juli 1727 Doktorinde Hacquart stævne for Konsistorialretten, fordi hun trods »mangfoldige gjorde Erindringer i Mindelighed« ikke havde betalt Renter for Tiden fra 11. Juni 1725. I Mødet den 2. August kom hun ikke til Stede, og hun blev derefter stævnet paany, denne Gang til Retsmødet den 6. September, medens Paulli den 4. August sendte hende en »Beskikkelse«; den lød paa, at saafremt hun inden den 6. September indbetalte 330 Rigsdaler (hvoraf de 322 Rigsdaler 5 Mark var de forfaldne Renter, Resten Omkostninger), vilde han hæve Sagen. Denne Beskikkelse blev forelagt hende af to Mænd, og hun erklærede, at hun vilde efterleve dette Tilbud. Imidlertid kom den 6. September, uden at hun havde betalt; i Retsmødet denne Dag bad hendes Repræsentant Jørgen Müller paa hendes Vegne om yderligere 14 Dages Respit; men Paullis Tjener krævede Dom. Den 18. Oktober afsagde Konsistorialretten den Kendelse, at Doktorinden inden 15 Dage skulde indfri Obligationen paa de 3000 Rigsdaler med Renter og Omkostninger; i modsat Fald havde Modparten Lov til at gøre Udlæg i den pantsatte Gaard, eventuelt ogsaa i hendes øvrige Effekter, for at blive fyldestgjort.

Paa lignende Vis er det formodentlig ogsaa gaaet med hendes Besiddelse af Løvstrædegaarden; men det er ikke lykkedes i Enkeltheder at efterspore, hvad der paa dette Punkt er sket; de følgende Par Aars Skøde- og Obligationsprotokoller er gaaet tabt i den store Ildebrand, der hærgede København i Dagene den 20.-23. Oktober 1728. Af Stadens 4087 Huse gik 1670 op i Luer, og blandt Luernes Rov var Doktorinde Hacquarts Ejendom i Løvstræde. I de Opgørelser, der efter Branden fandt Sted for at fastslaa Skadens Omfang, omtales, at hendes Gaard havde bestaaet af 8 Fag Bindingsværk til Gaden og 34 Fag Bindingsværk i Gaarden; Grundens Dimensioner var: 38 Alen 1 Kvarter langs Løvstræde, 41 Alen i Dybden og 37 Alen 3 Kvarter langs Bagsiden. Ejendommen var behæftet med en Prioritet paa 1200 Rigsdaler, og Obligationsejeren var Baron Peter Lyders. Ingen af de københavnske Ejendomme var dengang forsikret, saa i mangfoldige Tilfælde betød Branden den rene økonomiske Ødelæggelse for deres Ejere; de maatte se Indehaverne af Prioriteterne overtage deres Grunde. Saadan er det utvivlsomt gaaet Doktorinden, hvis økonomiske Forhold jo ikke syntes at være i den bedste Orden før Branden. Vi træffer hende ikke mere som Ejer af Løvstrædegrunden.

Ved sin Repræsentant Prokurator Anders Brun fordrede Krigsraad Peter Helt, der aabenbart har haft Krav paa Doktorinden eller hendes Ejendom, Grunden i Løvstræde sat under Tvangsauktion, og af Auktionsdirektøren i København Severin Michael Kuur blev Auktionen berammet til at skulle ske paa Børsen den 25. Januar 1732 mellem Kl. 11 og 12 om Formiddagen; dette blev blandt andet bekendtgjort ved Opslag af Plakater med Auktionskonditionerne. Doktorinde Hacquarts afbrændte Grund med dens rette Tilliggende, der fremgik af en Synsforretning fra den 19. Maj 1731, skulde sælges og tilslaaes den højstbydende, som straks skulde overtage Ejendommen til Opsyn, Nytte og Brug; for Køberen skulde Ejendommen være fri for alle Skatter og andre paahvilende Udgifter indtil Overtagelsesdagen. Købesummen skulde betales til Krigsraad Helt den 11. Juni 1732 med Rente fra Købets Dato, og Pengene skulde udbetales i »gode danske Kroner« uden nogen Forsinkelse og uden yderligere at blive krævet af Sælgeren; til Gengæld vilde da Skødet paa Ejendommen

blive kvitteret til Tinglysning. Alle Omkostninger skulde afholdes af Køberen: Auktionsomkostningerne, saasom Plakaters Trykning og Opslag, Avertissementer i Aviserne, Salærer, stemplet Papir til Skødet, dettes Udfærdigelse og Tinglysning, Afskrifter af ældre Adkomstdokumenter, Afgifter til de Fattige o. s. v. Den, der gav et Bud paa Auktionen, hæftede ved sit Bud, indtil Hammerslaget var faldet, og skulde stille nøjagtig Kaution, om det blev forlangt. Auktionsbetingelserne var udformede af Prokurator Andreas Brun.

Ved Auktionen fik Borger og Handelsmand i København *Hans Lüders* Hammerslag paa Ejendommen; hans Bud lød paa 586 Rigsdaler, hver Rigsdaler regnet til 96 Skilling («Rigsdaler Kroner» hedder det i hans Skøde). Grunden var »udi Længden ungefehr 20 Alen og i Bredden for og bag 37 Alen 3 Kvarter«. Den 15. Juli 1732 udstedte Auktionsdirektøren Skødet til *Hans Lüders*, og da Køberen da efter Auktionsvilkaarene havde »gjort Fornøjelse for indbemeldte Køb«, kunde det tinglyses, hvornaar det skulde være. I Skødet hedder det bl. a.: »Thi skal da denne Grund, hvortil efter Beretning skal være det ferske Pumpevand, med derpaa befindende gamle Fundamenter og Sten samt et Stykke Brandmur ved Havepladsen herefter følge og tilhøre merbemeldte Seigneur *Hans Lüders* og hans Arvinger til evindeligt Arv og Ejendom«.

Den gamle Formulars Ord om »evindeligt Ejendom« forekommer lidt stærke i denne Sammenhæng. Skødet naaede ikke at blive tinglyst, før Grunden paany skiftede Ejer. Den 25. August 1732 — altsaa endnu samme Aar — gav *Hans Lüders* Skøde paa Grunden til Borger og Murermester i København *Philip de Lange*, der købte den for 600 Kurantdaler. Baade dette Skøde og Auktionsskødet af 15. Juli blev da tinglæst paa Københavns Byting Mandag den 1. September samme Aar. I Anledning af det sidste Salg var der af Stadskonduktør *Søren Balle* den 18. August blevet udstedt et Maalebrev vedrørende Grunden; det viser en næsten kvadratisk Grund med 38 Alen Façade til Løvstræde og ca. 40 Alens Dybde.

Murermesteren og Arkitekten *Philip de Lange* var vistnok født i Holland o. 1704; han kom til København i Sommeren 1729, da Genopbygningen efter den store Brandkatastrofe ikke kunde overkommes af de hjemlige Bygningshaandværkere. Han fik Lov til

at hente hollandske Murersvende til København og kunde i 1730 raade over mindst 10 Svende fra sit Hjemland. Først i de allersejeste Aar er vore Kunsthistorikere blevet opmærksom paa den store Virksomhed, han i en Aarrække har udøvet som Bygmester og Arkitekt i Danmark og Norge i disse Senbarokkens Aartier. Blandt hans Arbejder i København, hvor han blev benyttet baade af Staten og private, skal blot nævnes nogle enkelte: Møinichens Palæ (den nuværende Postgaard) paa Købmagergade, der vil blive omtalt nedenfor, Ejendommen Nybrogade Nr. 12, det gamle, længst forsvundne Assistenshus i Snaregade, Reformert Kirkes Præstebolig i Aabenraa, Asiatisk Kompagnis Palæ i Strandgade, Børnehuset paa Kristianshavns Torv, Søetatens Hovedmagasin paa Gammelholm, Admiralitetsbygningen paa Gammelholm o. s. v. Kunsthistorikeren Dr. Ellings Dom over ham som Arkitekt gaar ud paa, at han besad solid Bygmesterkultur og teoretiske Kundskaber; han kunde gennemarbejde et Projekt i velberegnete Maalforhold, havde god Formsans, var et frisk, uslebet Talent med sunde Instinkter og primitiv Sikkerhed. En Række af hans Værker hører til dansk Senbaroks bedste Bygninger.

Et halvt Aar efter Arkitektens Køb skiftede Løvstrædegrunden paany Ejer. Ogsaa Philip de Lange havde i Følge Skødets Formularer faaet Ejendommen til evigt Eje; men allerede den 23. Februar 1733 afhændede han den til *Carl Adolph von Plessen*, Herren til Førslev, Harrested, Kastrup, Saltø, Gunderslevholm, Dronninggaard og Dronninglund, Overkammerherre, Geheimeraad og Elefantridder. For 850 Rigsdaler Kurant solgte Philip de Lange til Overkammerherren Grunden i Løvstræde »med den østre Side næst op til Monsieur Baltzar Cretzmers nyopbygte Bølig og med vestre Side op til Brandmuren for Sognepræstens Have til Helligøjstes Menighed«, saaledes »som den udi Ejendom, Herlighed og Rettighed nu er begreben og med Plankeværk findes indhegnet«; han forpligtede sig til, at han »alle de Grunden vedkommende og siden Branden i Behold værende Dokumenter underdanigst skal lade følge og extradere«. For Sælgeren maa det have været en fin Forretning; han havde haft Grunden i et halvt Aar og øjensynlig blot forsynet den med et Plankeværk og derved tjent ikke mindre end 250 Kurantdaler, et talende Eksempel paa den voldsomme Grundspekulation, Hovedstaden var Vidne

til i de nærmeste Aar efter den store Ildebrand. Den 2. Marts samme Aar blev det nye Skøde tinglyst paa Københavns Byting. En Erklæring af 3. Oktober 1732 oplyste, at Philip de Lange ikke paa nogen Maade havde givet Pant i Ejendommen.

Bag dette Grundkøb laa en særlig Historie. Oversekretæren Christian Møinichen havde i April 1728 købt den store Ejendom paa Købmagergade, hvor nu Postgaardens ældste Del ligger; i Oktober s. A. indtraf den store Ildebrand, hvor ogsaa Oversekretærens Gaard gik op i Luer. Møinichen stod paa dette Tidspunkt paa Højden af Magt og Indflydelse og vilde bygge Gaarden op endnu større og prægtigere end før, og han var rig nok dertil. Derimod led Ejerne af de smaa »afbrændte« Nabogrunde under Kapitalmangelen og maatte for at tilfredsstille deres Panthavere afhænde deres Grunde. Dette benyttede Oversekretæren sig af til at samle de tilstødende Grunde under sit Eje. Langs Helliggestræde (nu Valkendorfs-gade) lod han opføre Staldbygninger; i Købmagergade havde han en prægtig Hovedbygning under Opførelse, og hertil kom to Sidelænger, der stod under Tag i August 1731; Arkitekten var den nys nævnte Philip de Lange. Den 23. August 1731 skødede Christian Møinichen imidlertid Grund med færdige og ufærdige Bygninger til Grev Christian Frijs til Frijsenborg; Købesummen var 10.000 Rigsdaler for Gaarden »med dens nye tilkøbte Grunde og det nye Udkørselsrum til Løvstræde«. Grev Frijs fortsatte Byggeriet; men det var endnu ikke bragt til Ende, da han den 20. April 1733 solgte Ejendommen til Carl Adolph von Plessen, formodentlig fordi han kunde imødesee et fleraarigt Ophold i Udlandet som Generalmajor for et dansk Hjelpekorps til den tyske Kejser. C. A. von Plessen var som ovenfor vist da allerede Ejer af Grunden Nr. 140 i Løvstræde, hvis bageste Del stødte op til Grev Frijs' store Grund; det maa antages, at Plessen, da han købte Philip de Langes Grund, allerede har haft Købekontrakt med Grev Frijs om dennes Gaard.

Overkammerherren raadete saaledes over det meste af Karreen mellem Helliggestræde, Købmagergade og Løvstræde, Matrikelnumrene 101, 140, 145 og 146 i Frimands Kvarter, og disse Grunde forblev samlet i næsten et halvt Aarhundrede; det er indlysende, at Grunden Nr. 140 i Løvstræde maatte spille en underordnet Rolle i dette Komplex. Paa den bageste Del deraf — alt-

saa ikke ud imod Løvstræde — opførte Plessen en større Bygning, maaske et Ridehus, da Grunden i senere Dokumenter kaldes »Ridebanen«.

Carl Adolph von Plessen havde været en ivrig Modstander af Frederik IV's Dronning Anna Sophie (Reventlow), og det havde knyttet ham til Kristian VI; straks efter dennes Tronbestigelse i Oktober 1730 var han blevet Medlem af Konseillet. Plessens Pirrelighed, Lunefuldhed og stærke Selvfølelse maatte imidlertid fjerne ham fra Kongen, der ønskede en underdanig Holdning hos sine høje Embedsmænd, og det kom til et stærkt Brud mellem dem; i April 1733 nedlagde Plessen sine Hverv som Medlem af Konseillet. Interessant er det at se, hvorledes han kort Tid efter dette varige Brud sluttede en Ejendomshandel med Kongen.

Hele den samlede Ejendom ved Købmagergade beholdt Overkammerherren nemlig kun i et Aarstid. Ved Skøde af 18. Marts 1734, tinglyst den 22. Marts, afstod han den til *Kong Kristian VI* for 27.000 Rigsdaler Kurant. I Skødet nævnes den Grund, »som udi Løvstrædet er beliggende imellem Baltzar Kretzmers nyopbygte Hus paa østre og Brandmuren for Sognepræstens Have til Helligejstes Kirke paa vestre Side, hvilken jeg selv af Murermesteren Philip de Lange mig haver tilforhandlet og Gaarden tillagt, strækkende sig foran i den nordlige Kant ud imod Løvstrædet i Bredden 38 Alen 3 Tommer, i den vestlige Side 40 Alen 1 Kvarter 3 Tommer, paa den østlige Side udi Linjen B-D efter Aftegningen paa Maalebrevet 27 Alen 1 Kvarter 1 Tomme, udi Linjen D-E 13 Alen 3 Kvarter 5 Tommer og udi Bredden bagtil 39 Alen 3 Tommer«; Maalebrevet, der her henvises til, er Søren Balles af 18. August 1732. Det originale Skøde til Kongen er pragtfuldt skrevet paa Pergament; hvert Bogstav i Kongens Navn bærer en Kongekrone.

I det følgende halve Aarhundrede benævnes Grundstykket i Løvstræde kun som »Hans Majestæts Bagport« eller »Hans kongelige Majestæts indplankede Plads«. Af den samlede Grund maatte den som sagt spille en underordnet Rolle. Ved Matrikuleringen 1756 fik hele Arealet nyt Matrikelnummer, Nr. 88, og det beholdt det indtil den nye Matrikel af 1806. Kunsthistorikeren Fr. Weibach har i en Afhandling redegjort for, hvad Kongen vilde med Gaarden paa Købmagergade og den store Grund:

Overhofmarskallen Adam Levin v. Witzleben havde hidtil boet i en af de Gaarde, som da laa ved Kanalen overfor Gammel Strand, paa Slotsholmens Nordside. Da Kristiansborg blev opført, maatte disse Gaarde, der for en Del var Privateje, falde for Nedbrydningsmandskabets Økser; Kongen betalte henved 133.000 Rigsdaler for ialt 14 Ejendomme. Det gjaldt saa om at finde en standsmæssig Bolig for Overhofmarskallen, indtil Slottet var færdigt, og Plessens Gaard paa Købmagergade kunde tilfredsstille saadanne Fordringer. Den blev købt og stillet til Raadighed for v. Witzleben. Han kan dog kun have boet her et Aars Tid; han havde i sit lange Hofliv samlet sig saa megen Gigt og Podagra, at han ikke mere kunde opfylde sine Embedspligter med fornøden Anstand, og han blev paa skaansom Maade fjernet og erstattet med Friedrich Carl von Gram. Denne nye Overhofmarskal maa have boet i »Marskalsgaarden« paa Købmagergade, indtil Kristiansborg var saa vidt færdigt, at han kunde flytte ind paa Slottet. Derefter var Gaarden vistnok ikke til Stadighed beboet; den blev af Kristian VI brugt til midlertidig Bolig for højtstaaende Personer, i 1741-42 for Hertug Carl Christian Erdmann af Württemberg-Oels. Under *Frederik V* fik Overkammerjunker Volrad August von der Lühe, der fra 1754 tillige var Københavns Overpræsident, Bolig i Marskalsgaarden, og da *Kristian VII* kom paa Tronen, forærede han Gaarden med hele dens Grund til Overpræsidenten i 1767. Det gik saaledes til:

Volrad August von der Lühe, der betitles Overpræsident, Geheime-Konferensraad, Kammerherre og Overkammerjunker, ansøgte den unge Konge om at faa Marskalsgaarden skænket; hans Motivering for denne Ansøgning var »hans lange og tro Tjeneste, de maadelige Vilkaar, hvormed han tilforn — indtil ham blev forundt Ober-Præsident-Chargen — var aflagt, den Bekostning, han med dette Embedes Tiltrædelse maatte anvende paa Afstaaelsen, og hans nærværende Tilstand, da den største Del af de Midler, han ved sin salig Frue bragte her ind i Riget, skal være tilsatte«. Hans afdøde Frue var en Vieregg fra Zierstorff; men netop i 1767 giftede han sig paany, med Komtesse Margrethe Holck, og hans Ansøgning til Kongen staar formodentlig i Forbindelse med dette Ægteskab. Kristian VII stillede sig velvilligt til v. d. Lühes Andragende og sendte Rentekammeret en Me-

morial om Sagen paa en saadan Maade, at det fremgik, at Kongen gerne saa, at Overpræsidenten fik sit Ønske opfyldt. Den 16. Februar 1767 afgav Rentekammeret sin Forestilling til Kongen; man beklagede, at det gode Aktiv, som Marskalsgaarden maatte siges at være, blev afhændet paa denne Maade; men da Kongen jo allerede havde taget Standpunkt, henskød man den endelige Beslutning til hans Forgodtbefindende. Dagen efter resolverede Kristian VII, at Gaarden blev skænket til Overpræsidenten, og at Skøde snarest skulde udstedes til ham. Den 24. Februar udstedtes derefter Skødet til Volrad August v. d. Lühe, og den 9. Marts blev det tinglæst. I dette Overdragelsesdokument specificeres de enkelte Stykker af Grunden ikke nærmere, idet der i denne Henseende henvistes til C. A. v. Plessens Skøde til Kongen af 1734; men den 3. Marts 1767 havde Stadskonduktør Chr. Basballe i Overværelse af Overpræsidentens Sekretær Zoëga opmaalt hele Grunden og givet Maalebrev derpaa; i dette ses Løvstrædegrunden, det gamle Matrikelnummer 140, særligt betegnet.

Allerede den 20. Maj 1767 udstedte Volrad August v. d. Lühe en Panteobligation med Sikkerhed i Gaarden paa Købmagergade; den lød paa 14.000 Rigsdaler, var udstedt til hans Steddatter Frøken Margaretha von Heinen, en Datter af hans første Hustrus første Ægteskab, og blev tinglæst den 25. Maj. I Juni 1769 var den atter indfriet og blev udslettet af Pantebogen. Samme Dag udslettedes en anden Panteobligation, paa 2000 Rigsdaler, som han havde udstedt til Borgmester i København, den historisk interesserede Hans Christopher Hersleb. Den 12. Juni 1769 havde Overpræsidenten nemlig optaget et Laan paa 20.000 Rigsdaler hos Kjøbenhavns Brandforsikring og derfor udstedt en Panteforskrivning med Sikkerhed i Gaarden; den blev tinglæst den 19. Juni. Ti Aar senere, den 19. Juni 1779, blev denne Hæftelse udslettet af Pantebogen, da Obligationen var blevet indfriet efter Opsigelse. Volrad August v. d. Lühe var nemlig afgaaet ved Døden den 1. April 1778, og hans Arvinger var i Færd med at afhænde Ejendommen til Kongen.

Hans Arvinger var i Følge hans og Hustruens Ægteskabskontrakt og efter en mellem hans Børn og deres Moder indgaaet Forening kun hans tre Sønner: *Christian Frederik v. d. Lühe*, som var Kammerjunker og Kaptajn i det slesvigske Infanteriregiment,

Carl Gottlob Joachim v. d. Lühe, der var Kammerjunker og Løjtnant ved Husarerne, og *Christian Carl Friedrich Ludvig v. d. Lühe*, der var umyndig; hans Værge var hans Moder i Følge kgl. Bevilling af 18. April 1778; hun beklædte Stillingen som Overhofmesterinde hos Enkedronning Juliane Marie.

Disse Arvinger afhændede i 1779 Ejendommen til Kongen. Den 8. Februar gav en kongelig Kabinetsordre Befaling til, at den maatte erhverves til Generalpostamtet, og den 7. April fulgte en kongelig Resolution til denne Institution, hvorved Kabinetsordren blev bekræftet, og hvori der blev givet Generalpostamtet Tilladelse til, naar Grunden var erhvervet, at bortsælge et Stykke deraf ud til Løvstræde for at faa Penge ind til Istandsættelse af Gaarden. Den 8. Juni erklærede Stadskonduktør Chr. Basballe, at der ikke var forandret noget i Grundens Maal, siden Maalebrevet af 1767 var blevet udstedt, og den 30. Juni 1779 gav Volrad August v. d. Lühes Arvinger *Generalpostamtet* Skøde paa Ejendommen for 24.000 Rigsdaler Kurant. Heri nævnes den Grund, »som udi Løvstrædet er beliggende imellem Ingeborg, afgangne Lindstrøms Enkes Hus paa østre og Brandmuren for Sognepræstens Have til Helliggejstes Kirke paa vestre Side, strækkende foran i den nordlige Kant ud imod Løvstrædet i Bredden 38 Alen 3 Tommer, i den vestlige Side 40 Alen 1 Kvarter 3 Tommer, paa den østlige Side udi Linje D-E 13 Alen 3 Kvarter 5 Tommer og udi Bredden bagtil 39 Alen 3 Tommer«. Skødet blev tinglæst den 26. Juli.

Hermed fik Marskalsgaarden tildelt den Rolle at være Domicil for Generalpostamtet. Efter en stor og kostbar Reparation af den stærkt forfaldne Bygning, ledet af Harsdorff, rykkede Postvæsenets Kontorer ind, og Generalpostdirektør Johan Theodor Holm (kort efter adlet med Navnet Holmskjold) rykkede ind i en Embedsbolig paa 19 Værelser; denne store Embedslejlighed blev motiveret med, at han ogsaa var Tilsynsførende med den kongelige Porcelænsfabrik.

Da Kongen den 7. April 1779 havde resolveret, at Generalpostamtet skulde købe den store Ejendom, havde han samtidig bestemt, at Postvæsenet derefter skulde overlade *den kongelige Porcellænsfabrik* Grunden i Løvstræde, hvor Ridebanen laa, til Oplagspads. Den 28. November 1780 gav Generalpostamtet Fa-

briken Skøde paa Grunden »ud til Løvstrædet med derpaa staaende, til Vognskjul indrettede grundmurede Bygning, tilhørende ferske Pumpevand, Skur og Indhegning til Gaden«, da Porcellænsfabriken nu havde betalt den betingede Købesum. Dimensionerne af Grunden var givet i et Maalebrev af 20. Oktober samme Aar: Mod Nord ud til Løvstræde 38 Alen 1 Tomme, mod Øst 41 Alen 1 Kvarter 3 Tommer, mod Vest 40 Alen 1 Kvarter 3 Tommer og mod Syd 39 Alen 1 Kvarter 2 Tommer, altsaa en næsten kvadratisk Grund. Dette Skøde blev tinglæst den 4. December.

Da Porcellænsfabriken fik Skøde paa Grunden, der nu kaldtes Matrikelnummer 88 A, var det allerede fastslaaet, at den ikke skulde have den til varigt Eje. Fabrikens Direktører havde den 11. Marts 1780 forestillet Kongen, at de maatte afhænde Pladsen i Løvstræde til en Mand, som derpaa vilde opføre en »ziirlig« Bygning til Gaden, og at i saa Fald Overskudet af disse Transaktioner skulde gaa i Fabrikens og ikke i Generalpostamtets Kasse; dette gav Kongen sin Billigelse ved en Resolution af 15. Marts. Porcellænsfabriken havde derfor kun Skøde paa Løvstrædegrunden een Dag, da man havde fundet en Mand, der var villig til at købe den. Den 29. November 1780 udstedte Direktørerne for Fabriken — Geheimestatsminister, Kavallerigeneral, Livgardeoberstløjtnant og Overhofmester Hans Heinrich Eickstedt, Geheimeraad, Kammerherre og første Deputeret for Finanserne og i Rentekammeret Joachim Godske, Greve af Moltke, Stats- og Geheimekabinetssekretær Ove Høegh-Guldberg og Konferensraad, Generalpostdirektør, Kabinetssekretær Johan Theodor Holm — Skøde paa Grunden til Borger og Tømrmester i København *Johan Christopher Suhr*; Købesummen var 2400 Rigsdaler. Den 4. December blev ogsaa dette Skøde tinglæst.

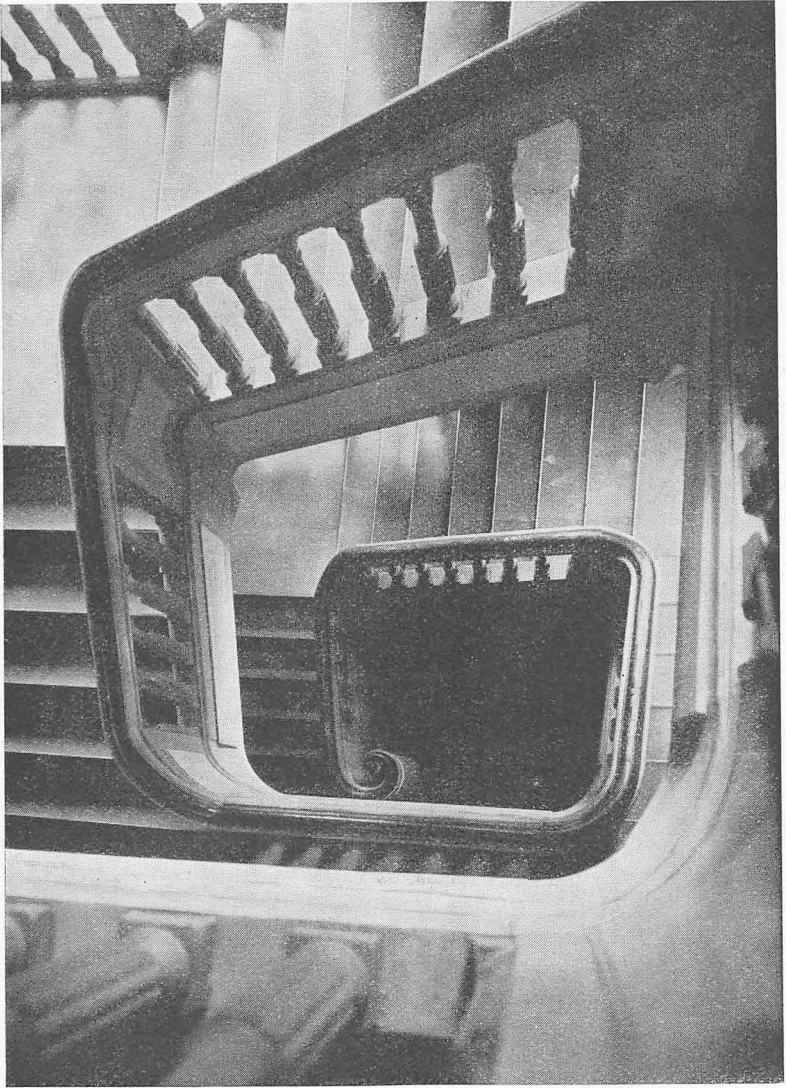
Hermed gik Grunden i Løvstræde ind i en ny Æra, fik paany sin selvstændige Historie. Tømrmester Suhr havde i Sinde at benytte Grunden til Byggegrund, saaledes som det var forudsat i den kongelige Resolution af 15. Marts 1780, og han tog straks fat paa Opførelsen af den Gaard, der staar den Dag i Dag; uden Tvivl har han været sin egen Arkitekt. Den 5. Marts 1781 var Bygningerne saavidt opført, at han ønskede at sikre dem ved en foreløbig Brandforsikring; han bad derfor Kjøbenhavns Brand-

forsikring lade dem vurdere. Efter Selskabets Ordre underkastede de to Vurderingsmænd, Tømrermester Georg Volmeister og Murermester Hans Nielsen Møller, den 14. Marts i Overværelse af to Medlemmer af Direktionen, Brygger Jens Wedege og Vinhandler Aage Kaasbøll, Ejendommen et Eftersyn og en Vurdering. Hovedbygningen var opført; men der manglede endnu Porte og Trapper; alle Skillerum var »raa«, og Bygningen manglede Døre og Dørgerichter. Lofterne var forskallede, men endnu ikke pudsede eller gibsede, og de fleste Vinduer manglede. Saaledes som Hovedbygningen stod, vurderedes den til 5000 Rigsdaler. Sidehuset manglede Trappe, og i de øvre Etager var Skillerummene »raa« og Lofterne endnu kun forskallede; i denne Stand vurderedes Bygningen til 2000 Rigsdaler. Andre Bygninger nævnes ikke. For Vurderingssummen 7000 Rigsdaler blev de udførte Bygninger straks efter forsikret i Kjøbenhavns Brandforsikring ved Police Nr. 3495.

I Efteraaret 1781 var Byggearbejdet færdigt, og den 29. November anmodede Tømrermester Suhr Kjøbenhavns Brandforsikring om at lade Ejendommen omvurdere i den Anledning; de samme to Vurderingsmænd mødte da ogsaa op paa Løvstræde Nr. 7 sammen med de to Medlemmer af Brandforsikringens Direktion, Silke- og Klædekræmmer Peter Thomsen og Brygger C. L. Budtz, den 5. December. Bygningerne blev besigtiget fra Ende til anden og vurderet til Brandforsikring. Den udførlige Beskrivelse af den nye Gaard lyder saaledes:

1. En til alle Sider grundmuret *Hovedbygning* 23 Alen lang, inddelt i 7 store Fag, 17½ Alen dyb, 3 Etager høj, med Vinkeltag, hvori er 4 runde Tagvinduer, overdækket med Bly, og til Gaarden en Kvist over et Fag med en Luge. Sokkelen til Gaden og Saalbænkene under Vinduerne til samme Side er af bornholmsk Sten.

Under 5 Fag af denne Bygning er *Kælder*, som imod Gaden er saaledes indrettet, nemlig paa 2 Fag en Bod med en fast Disk; derfra er med et Bræddeskillerum afdelt et Pakrum; paa de næste 2 Fag en Stue med en Bilæggerovn, og paa det ene Fag et Kammer. Under alle Vinduerne til Gaden Brystpanel; imod Gaarden bag de 3 Fag et Køkken med Tinrækker og Retterbænk, hvorunder er 2 Skabe, samt et afdelt Spisekammer. Bag de andre 2

Fot. Ernst Hannuss.

Det smukke Trappeparti i Forhuset, set fra oven. 1937.

Fag en aparte Pakkælder, som er afdelt i 2 Dele med en Del Hyl-
der; dertil er Indgang fra Gaarden. Alle Lofterne i denne Kælder
er gibsede og Panelet malet.

I *første Etage* paa 2 Fag en Gennemfart eller Port, Loftet gibset; Porten derfor bestaar af 2 Fløje, som udvendig er beklædt. Derover er tvende Portkamre, hvortil er Lysning til begge Sider af 2 runde Vinduer; Væggene i dem begge er panelet og malet, Lofterne gibsede; i det ene et fast Skab til Klæder. Derved til Gaden tvende Stuer, den første 3 og den anden 2 Fag; i hver af disse Stuer en 3-Etages Vindovn; Væggene foruden panelet betrukket med Papir-Tapeter, hvorunder er Lærred; Lofterne gibsede, hvoraf det ene er ziiret med Stukkatur; for Vinduerne til disse Stuer er indvendige Skodder med Messinggreb; over Dørene er 5 i forgyldte Rammer indfattede Dørstykker. Til Gaarden bag de 3 Fag er nok en Stue med en 3-Etages Vindovn; Væggene panelet og betrukket med Lærred, som alt er malet og ziiret med Bander; fra denne Stue er afdelt tvende Pulterkamre; Lofterne gibsede. Derved bag de 2 Fag næst Porten er anlagt og i en Durchsicht af 3 Løb igennem hver Etage opført en italiensk Trappe med Gelænderværk af Balustre, som er malet; under Løbene op igennem gibset; neden under Trappen et afdelt Kammer.

I *anden Etage* til Gaden paa de 2 Fag over Porten en Sal med en 3-Etages Vindovn; Væggene foruden panelet betrukket med kinesisk malet Papir med Lærred under, indfattet i metal-forgyldte Rammer. Dernæst paa de 3 midterste Fag nok en Sal, hvori er og en 3-Etages Vindovn; Væggene foruden panelet beklædt med rødt Damask, indfattet i metal-forgyldte Rammer; paa Opsatsen paa Ovnen er en Messingvase. Atter en Sal paa 2 Fag med en 3-Etages Vindovn; Væggene foruden panelet betrukket med Papir-Tapeter, indfattet i Rammer, der og er forgyldt med Metal-Guld. Over alle Dørene i disse trende Sale er i forgyldte Rammer indfattet Dørstykker; alle Lofterne gibsede og det i den største Sal ziiret med Stukkatur. Til Gaarden bag 3 Fag nok en Sal med en 3-Etages Vindovn; Væggene panelet og betrukket med Lærred, som alt er malet; Loftet gibset. Til den anden Side af Trappen paa de 2 Fag over Porten et Kammer, hvis Vægge ligesom sidstmeldte Sal er betrukket, panelet og malet; Loftet gibset; sammesteds en dobbelt Vindovn med Tromle. Fra Salen til Gaarden er afdelt et Pulterkammer.

Den tredje Etage er ligesom den anden indrettet, nemlig imod

Gaden til trende Sale og imod Gaarden foruden Trapperummet til en Sal og et Kammer. Fra Salen er afdelt et Pulterkammer. Væggene i alle disse Værelser er foruden panelet betrukket dels med Papir-Tapeter og tildels med malet Lærred, og Lofterne gibsede; overalt i benævnte Værelser findes 5 dobbelte Vindovne med Tromler; over Dørene i de trende forreste Sale er anbragt Dørstykker, som er indfattet i forgyldte Rammer.

Loftet ovenover er afdelt til 4 Pakkamre med fast Loft over Hanebjælkerne, hvorunder er en opstaaende Stol.

Skotrenderne er belagt med Bly. For Dørene i alle Etagerne er hollandske Laase med Messingbeslag, -skilte og -haandgreb. Udi Vinduerne engelske Rammer og Glas. Denne Hovedbygning takseres for 7500 Rigsdaler.

2. Til den venstre Side i Gaarden et i Hovedbygningen indbygget *Sidehus*, ligeledes af Grundmur til alle Sider, 17 Alen langt, inddelt i 5 store Fag, 7 Alen dybt, 4 Etager højt, Halvtag.

I *første Etage* næst Hovedbygningen paa 2 Fag et Vaskehus med aaben Skorsten. Derved paa 2 Fag en Stald til tvende Heste med behørig Hækker og Krybber. Paa det sidste Fag er anlagt og igennem alle Etagerne af 2 Løb i hver opført en panelet Trappe.

I *anden Etage* næst Hovedbygningen paa 3 Fag et Køkken med sin Indretning af Tinrækker, fast Retterbænk med Skabe under og en Vask samt et med Brædder afdelt Spisekammer, hvori er nogle Hylde; Fyrstedet i Skorstenen er belagt med Jernplader. Herved et Pige-kammer paa et Fag, hvori er en Bilæggerovn. I det sidste og 5. Fag kontinuerer bemeldte Trappe. Alle Lofterne i denne Etage er gibsede.

Den tredje og fjerde Etage er hver for sig i alle Maader afdelt og indrettet, og i hvert Pige-kammer en Bilæggerovn; alle Lofterne gibsede.

Loftsrummet under Taget er afdelt i tvende Parter.

Dette Sidehus, i hvis Vinduer er engelske Rammer, takseres for 2500 Rigsdaler.

3. Et til alle Sider grundmuret *Baghus*, 25 Alen langt, inddelt i 10 Fag, 9 Alen dybt, 3 Etager højt, Halvtag med en Kvist, hvori er en Luge.

I *første Etage* paa 5 Fag en Remise med tvende dobbelte

Porte for. Derved en Stald, indrettet til trende Heste med behørig Krybber og Jernhækker. Paa de sidste 2 Fag for Enden af Sidehuset en Vedhammer. I Stalden er Trappen opført.

I *anden Etage* paa 2 Fag er et Brændekammer. Dernæst er tvende Kamre, hvert paa 2 Fag; i det ene en Vindovn med Tromle. Paa de sidste 4 Fag et Pakkammer. Alle Lofterne malet.

Den tredje Etage er afdelt i 5 Kamre, hvert paa 2 Fag; heri findes tvende Vindovne med Tromler; alle Lofterne er malede.

Fra *Loftsrummet*, som bruges til Fourage, er afdelt et Havrekammer.

Udi Vinduerne er Engelskrammer. Skotrenderne lagt med Bly, og fra Tagrenderne paa alle 3 Huse, som er forset med Bly, er nedgaaende Trommelrender af Blik. I Gaarden ved dette Baghus et dobbelt Mur- og Bindingsværks-Locum med 2 Døre for og telghængt; derunder en muret Skarnkiste. En Portion Ferskvand med Opstander og Jernpumperedskab. Benævnte Baghus med videre takseres for 3000 Rigsdaler.

Ialt blev saaledes den færdige Bygning vurderet til 13.000 Rigsdaler; for dette Beløb blev den faa Dage efter forsikret i Kjøbenhavns Brandforsikring.

Tømremester Johan Christopher Suhr var en af Københavns kendte Haandværksmestre. Han var født omkring 1735, var Sjølænder og havde faaet Borgerskab i Hovedstaden den 4. Marts 1767. Den 20. September 1769 var han blevet gift ind i en anden københavnsk Haandværkerfamilie, idet han havde ægtet Anne Cathrine Pfützner, der var ti Aar yngre end han. Derved blev Suhr Svoger til Tømremester Andreas Pfützner. De stod begge ved Brandkompagniet som Officerer; i 1781 skulde Suhr, der da var Sekondløjtnant, have været udnævnt til Brandkaptajn og Svogeren, der var Fændrik, samtidig til Premierløjtnant; paa Grund af nogle Kompetencestridigheder inden for Brandkorpset blev det imidlertid omvendt. Senere naaede Suhr dog ogsaa Brandkaptajnchargen. Han blev Medlem af det kongelige Skydeselskab og var i 1785 med blandt de 74 stiftende Medlemmer af »Selskabet for Borgerdyd«. 1787-91 var han Oldemand for Tømrerlavet.

Den Grund, han havde købt og nu ogsaa bebygget, var ham bekendt fra tidligere Lejlighed; 1771 havde han nemlig været med til at vurdere til Pantsættelse hele Overpræsident v. d. Lühes

Gaard og Grund. Til Iværksættelse af sine Byggeplaner optog Suhr hos en Henrik Høyer et Laan paa 6000 Rigsdaler og udstedte herfor den 18. December 1780 en Obligation med Pant i Ejendommen. Et Aar senere laante han yderligere 2000 Rigsdaler af Høyer og udstedte den 9. December 1781 en ny Panteobligation i den Anledning. Disse to Obligationer blev indfriet og udslettet i Juni 1786, da han i Stedet udstedte en Panteforskrivning af 16. Juni paa 8000 Rigsdaler til Kjøbenhavns Brandforsikring.

I 1782 solgte Tømremester Suhr en Del af sin Grund; den 14. Februar blev der derom sluttet en Købekontrakt imellem ham og Etatsraad Morten Hjorthøy, Hofinspektør og Medlem af Overbygningsdirektionen. Etatsraaden skulde straks overtage Grunden, fri for Udgifter til 11. Juni; paa denne Dag skulde han betale Købesummen — 1500 Rigsdaler — hvorefter Skøde skulde udstedes af Suhr. Dette sidste skete den 17. Juni, og Skødet blev tinglæst samme Dag. Hjorthøys Grund fik Matrikel Nr. 88 B.

Folketællingen 1787 giver os et Billede af, hvorledes Suhrs Gaard da var beboet. I Kælderen træffer vi den 51-aarige Øltapper Jæger Jensen Møller og hans 7 Aar ældre Hustru Sidse Jensdatter med deres Tjenestepige. I Etagerne ovenover boede tre Familier: Ægteparret Suhr med deres Plejedatter — et Sødskendebarn, Suhr havde taget til sig — og en Tjenestepige, samt en Tjenestekarl; endvidere en 30-aarig Bogholder ved Admiralitetet med sin kun 17-aarige Hustru, en 1-aarig Datter, en Tjener og to Piger; endelig den 56-aarige Kommandørkaptajn i Sætaten Poul Caspersen Kruse med sin 42-aarige Hustru Mette Benzons, født de Thurah, deres 24-aarige Datter Ane Sophie Frederikke, deres 8-aarige Søn Laurids, der senere blev Forfatter af Skuespil, Romaner og Fortællinger og titulær Professor; han levede sine sidste Aar i Paris; som Tjenestekarl havde Familien en Matros, og Husstanden omfattede endvidere to Tjenestepiger og som Logerende to Studenter Christen Rafn og Carl Rafn, henholdsvis 24 og 17 Aar gamle; den yngste af dem blev en kendt Naturvidenskabsmand, der som Kommmitteret i Kommercekollegiet ogsaa viste, at han kunde omsætte sin Indsigt i praktisk Arbejde.

Tømremester Suhr gav i April 1791 Generalpostamtet en skriftlig Kautions paa 200 Rigsdaler for Købmanden Christian Sæbye i Hørsholm, der i Februar samme Aar var blevet antaget

til Postmester der paa Stedet; Kautionen gjaldt Postmesterens Embedskasse og blev tinglyst paa Løvstrædegaarden, men atter udslettet i December næste Aar. Suhrs Svoger Andreas Pfützner havde til en Bagermester Christian Drewes udstedt en Veksel paa 300 Rigsdaler og faaet Suhr til at kautionere. Saa døde Pfützner i 1793, og Vekslen blev i September 1793 tinglæst paa Suhrs Ejendom, medens han gjorde Udlæg i Svogerens Dødsbo for at faa Dækning; et Aar senere blev denne Forpligtelse udslettet af Pantebogen.

Den 12. Januar 1797 ønskede Tømrermester Suhr at faa Ejendommen omassureret, og den 18. Januar foretog Brandforsikringens to Vurderingsmænd, Murermester Hans Nielsen Møller og Tømrermester J. C. Wahl, i Overværelse af Direktør, Murermester Philip de Lange et Eftersyn og en ny Taksering af Bygningerne:

1. *Hovedbygningen* karakteriseres som vel vedligeholdt, og det oplyses, at Façaden til Gaden prydes af et Baand af bornholmsk Sten under de midterste 3 Fag af 1. Etages Vinduer, og at der over samme Etage findes en »Cordon Gesimts«, ligeledes af bornholmsk Sten. Over 2. Etages Vinduer en Fordybning 3 Fag bred.

Tre Trætrin dannede fra Gaden Nedgangen til *Kælderen*, der var lukket med en malet Dør, og dens Indre var Butik med gibset Loft og Plankegulv, hvide Vægge og Disk med Gitterværk. Til venstre for Butikken til Gaden var Pakrummet nu omdannet til et 1 Fags-Kammer med gibset Loft, hvide Vægge og Bræddegulv. I Døren fra Forstuen til 2 Fags-Stuen til Gaden var der anbragt et Vindue. Om Køkkenet til Gaarden fortælles denne Gang, at det er forsynet med Gulv af Stenbro, og om Pakrummene, at de har Murstens- og Brostensgulve, ru Lofter; Adgangen fra Gaarden bestod af 3 Trætrin. For alle Kælders Vinduer til Gaden var der udvendige Skodder.

Ogsaa om *første Etage* gives der flere og nye Oplysninger. Etagens Højde var $5\frac{1}{2}$ Alen. Porten var brolagt, med en Vandrende af hugne Kampesten, og den var nu ogsaa lukket til Gaarden, med en dobbelt Stakitport, deri Espalier. Stuerne ved Siden af Porten ud til Gaden havde Bryst- og Pillepanel, marmorerede Kakkelovnspladser og støbte Pyramider paa Vindovnene. De to Pulterkamre, der var skilt fra Stuen til Gaarden, kaldes nu hen-

holdsvis Garderobe og Alkove. Adgangen til Trappen var lukket af dobbelte beklædte Døre, og Trappen var forsynet med Fodpanel og udkehlet Haandgreb; Balustergelænderet kaldes nu »Dukkegelænder«, og det oplyses, at der fra Kamret under Trappen, hvor der var anbragt Hylder, ogsaa var Opgang til de smaa Kamre over Portrummet.

Anden Etage havde en Højde af 6 Alen. Den store Sal paa 3 Fag til Gaden havde malet Gulv, og Adgangen til den skete ad 4 dobbelte Døre. Vindovnene i Salene havde ogsaa støbt Pyramide, og det fra Værelset til Gaarden afskilte Rum benævnes nu Garderobe og var forsynet med Hylder.

Tredje Etage stod vistnok uændret. Man faar at vide, at Tapetet i den ene Stue til Gaarden var »arrabes malet«, og at Lærredet i den anden var »løvværk-malet«.

Loftet var nu delt i 5 Rum; under Bjælkerne var et Underslag med Stolper; Rummet over det faste Loft paa Hanebjælkerne var i eet.

Om alle Døre oplyses, at de er Fyldingsdøre. Under Taget til Gaden sad en Trærende, hvori Sparrehoveder var anbragt; fra den førte Tromlerender af Blik ned til Gaden. Hovedbygningen takseredes nu til 7800 Rigsdaler.

2. *Sidehuset* kaldes godt vedligeholdt. Dets Tag havde to Tagvinduer. Baade denne og de andre Bygningers Længde og Dybde angives nu nøjagtigere i Alen og Tommer end ved forrige Vurdering, hvor man aabenbart har rundet deres Længde og Dybde lidt op til hele Alen.

Første Etages Højde var 4 Alen 2 Tommer. Vaskehuset havde Stenbro, Retterbænk, aaben Skorsten og ru Loft; ogsaa Stalden var naturligvis brolagt. Fra Gaarden dannede en simpel Dør Adgangen til Trappen, som havde udskaaret Gelænder og udkehlet Haandgreb; Loftet og Løbenes Underside var bræddeklædt. Under Trappen stod en fast Kasse, og under Forstuen var der en Jordkælder, som man kom ned i gennem en Lem.

Anden Etages Højde var 4 Alen 2 Tommer, og Køkkenet havde nu 2 Spisekamre.

Tredje Etages Højde var 4 Alen 10 Tommer, *fjerde Etages* 4 Alen 2 Tommer.

Dørene i Sidehuset var »simple«, Laasene ligesaa, saavel som

Vinduernes Glas. Under Taget sad en Trærende, og fra Køkkenvaskene førte en Træ-Tromlerende ned til Gaarden. Denne Bygning takseredes til 2600 Rigsdaler.

3. *Baghuset* karakteriseres som »forsvarligt vedligeholdt«. Ogsaa her har Taget faaet et Tagvindue.

Første Etage var 5 Alen 10 Tommer høj og indeholdt nu 2 Vognremiser med hver sin dobbelte Port foruden Stald og Vedhammer.

Anden Etages Højde angives til 4 Alen 2 Tommer; Pakkamret paa 4 Fag kaldes nu Arbejdskammer, og det ene Kammer hedder nu Karlekammer; det andet opgives til kun eet Fag, »som med Stakit er afdelt«.

Tredje Etage havde samme Højde som anden, men havde nu faaet en anden Indretning: I 1 Fag var der en Forstue med hvide Vægge; til venstre Side et Brændekammer, til højre et Værelse paa 1 Fag og et paa 2 med et Bræddeskillerum imellem; Lofterne var gibside, Væggene hvide, og i det ene en enkelt Vindovn med Tromle og Rør. Dernæst et 2 Fags-Værelse, indrettet som de andre og med en enkelt Vindovn med Tromle. Bag disse 3 Værelser var der en Gang med hvidtet Loft og hvide Vægge.

Loftsrummet var delt i 3 Dele; paa Hanebjælkerne var fast Loft, og derover var Rummet i eet.

Ogsaa i Baghuset var Dørene »simple« og Vinduerne med »simpelt« Glas. Skotrenden var belagt med Kobber; under Taget en Trærende, hvorfra der var Nedløb gennem en Trommelrende af Blik. Baghuset vurderedes nu til 3700 Rigsdaler.

4. I *Gaarden* stod stadig det lille Apartement med Skarnkassen; sammen med Pumpen vurderedes det til 100 Rigsdaler.

Den samlede Vurderingssum for Ejendommen var saaledes nu 14.200 Rigsdaler, og hertil blev Assurancesummen straks forhøjet.

Ved Folketællingen 1801 havde Ejendommen 19 Beboere, fordelt paa fire Husstande. Hos Tømrrmester Suhr, der nu benævnes »surnumerær Kaptajn«, boede foruden hans Hustru og hans Søskendebarn nu ogsaa hans Søster Maria Elisabeth, Enke efter Kontorbetjent Christen Seilflod, der var død af Brystsyge i Maj 1800; hun var nu 54 Aar gammel og havde faaet sit Ophold hos Broderen, der aabenbart var barnløs; ogsaa en fattig Kone paa over 70 Aar, der fik Fattigunderstøttelse, en Gaards-

karl og en Tjenestepige opholdt sig hos Familien Suhr. Den anden Husstand bestod af Kasserer ved Rentekammeret Christian Eeg, 55 Aar gammel, hans 49-aarige Hustru Johanne Margretha Struck, deres 11-aarige Datter, en Gaardskarl, der var afskediget Soldat, og en Pige. Den tredje Husstand bestod af den 56-aarige Kancelliraad Hans Treeld, Kasserer og Sekretær ved Overbrand- og -vandkommissionen, hans to Aar ældre Hustru Anna Dorthea Werlig og to Tjenestepiger. I Kælderen boede Melhandler Hans Haxen med Hustru og Datter.

Tømrmester Suhr kautionerede den 30. September 1797 for Inspektøren ved Almindeligt Hospital og Abel Cathrines Stiftelse Johan Bernhard Matzen; Kautionen var paa 4000 Rigsdaler og gjaldt Inspektørens Oppebørsler for Tiden indtil Udgangen af Juni 1800; i Februar 1798 blev den tinglæst paa Løvstrædeejendommen; men i Juni 1802 tillod Direktionen for Københavns Fattigvæsen, at den atter blev udslettet.

Den 1. Maj 1807 døde Tømrmesteren, 71 Aar gammel, og hans Enke *Anne Cathrine Suhr* arvede Gaarden i Løvstræde, der ved Matrikuleringen 1806 havde faaet Nr. 128, Ejendommens Nummer til nu. Kun kort Tid var hun dens Ejerinde; den 7. Marts 1808 fulgte hun sin Husbond i Graven, 64 Aar gammel.

Som Executores testamenti i det Suhrske Fællesbo lod Tømrmester og Kaptajn ved Brandkorpset N. A. Zimmer og Kommissionær L. J. Bohnum Prokurator J. F. Wilse indgive Begæring til Københavns Auktionsdirektør Jens Parelus Brown om Gaardens Salg ved Auktion. Denne fandt Sted den 22. April 1808 Kl. 3-5 om Eftermiddagen og paa følgende Auktionsvilkaar: Gaard og Grund blev solgt i den Stand, de befandt sig i, med de Rettigheder og Forpligtelser, der fremgik af Skøder og andre Adkomst-dokumenter; Bygningerne, der var brandforsikret for 14.200 Rigsdaler, stod, fra Hammerslaget var faldet, for Køberens Regning og Risiko; fra Mikkelsdag Flyttedag overtog Køberen Lejeindtægterne og Ansvar for Skatter og Afgifter og tiltraadte Ejendommen, hvis Lejere var opsagt til Udflytning til dette Tidspunkt; Købesummen skulde indbetales til Executores testamenti den 11. December samme Aar med Rente (4 % p. a.) fra 11. September at regne; alle Omkostninger skulde udredes af Køberen.

Ved Auktionen fik Tømremester Suhrs Søster *Maria Elisabeth Seilflod* Hammerslag for 16.000 Rigsdaler Kurant. Den 6. December 1808 udstedte Auktionsdirektøren Skøde til hende; den 25. December kvitterede Eksekutorerne for Købesummens Betaling, og Skødet kunde tinglæses den 2. Januar 1809. Ved Købet af Ejendommen indfrie de Enkemadam Seilflod den Obligation paa 8000 Rigsdaler Kurant, som hendes Broder i 1786 havde udstedt til Kjøbenhavns Brandforsikring; men samtidig udstedte hun selv en ny af samme Størrelse til Selskabet, der saaledes vedblev at være første Panthaver i Løvstræde. I Anledning af Købet af Gaarden optog hun ligeledes et Laan i Creditkassen den 23. December 1808, paa 4000 Rigsdaler Kurant; et Aar efter, den 28. December 1809 supplerede hun dette Laan med et nyt i Creditkassen paa 1000 Rigsdaler Kurant. Den 17. August 1808 anmodede Bogtrykker Boas Brünnich som Lavværge for Enkemadan Seilflod — der allerede da kaldtes Ejer af Ejendommen — Kjøbenhavns Brandforsikring om at lade Gaarden omtaksere, sikkert af Hensyn til den forestaaende Prioritering. Den 22. August mødte Vurderingsmændene, Tømremester J. C. Wahl og Murermester Poul Eegerod, for i Overværelse af Brandmajor, Hofarkitekt J. A. Kirkerup at efterse og taksere Bygningerne.

Ved denne Lejlighed oplyses det, at Hovedbygningens Façade til Gaden var oliemalet, og at Kældeerns Højde over Gaden var $2\frac{1}{2}$ Alen, samt at der var Jernstænger for Kældernes Køkkenvinduer til Gaarden; men ellers er der ikke større Ændringer at notere fra 1797. Nogle Lofter er blevet malet, nogle Tapeter erstattet med andre, en Vindovn udskiftet med en Jomfruovn et Par Steder o. s. v. I Gaarden var der rejst et Hønseshus af Tømmer og Brædder. Nu angives Murtykkelsen overalt: 18 Tommer i Hovedbygningens 1. og 2. Etage, i Sidehusets 1. og 2. Etage samt i Baghusets 1. og 2. Etage, 14 Tommer i Resten. Hovedbygningen takseredes til 10.150 Rigsdaler, Sidehuset til 4000 Rigsdaler, Baghuset til 5650 Rigsdaler og Indretningerne i Gaarden til 200 Rigsdaler, ialt 20.000 Rigsdaler, hvortil Forsikringssummen i September blev forhøjet.

Naar Ejendommen saaledes var steget i Værdi, var det ikke paa Grund af større Forbedringer; Forklaringen var den almindelige Prisstigning eller Pengenes synkende Værdi, om man vil, en

Udvikling, der fortsattes, og bevirkede, at Københavns Brandforsikring i 1813 (28. Sept.) forhøjede samtlige Assurancesummer med 60 %, saaledes at Løvstræde Nr. 128 derefter var forsikret for ialt 32.000 Rigsbankdaler S. V. Samtidig var det bestemt, at alle Ejendomme skulde omtakseres ved Vurderingsmænd, og den 9. December samme Aar skete det for Gaarden ved Murermester C. Schmidt og Tømrermester J. Jørgensen i Overværelse af Brandmajor H. C. Schmidt; den samlede Forsikringssum blev nedsat til 21.100 Rigsbankdaler S. V., nemlig for Hovedbygningen 12.150, for Sidehuset 4100, for Baghuset 4700 og for Indretningerne i Gaarden 150 Rigsbankdaler S. V. Ejeren af Ejendommen var da Bogtrykker Brünnich.

Nogle Skattemandtaller oplyser, at Melhandler Haxen i Kælderen var død; men hans Enke boede — uden at drive nogen Næring — hernede til 1808, da en Øltapper Lars Christensen rykkede ind i Kælderbutikken. 1809-10 boede desuden en Fribager Michael Olsen Biørnøe i Ejendommen; men det tilføjes om ham ligeledes, at han ingen Næring drev. 1811 var en ny Øltapper — Niels Larsen — flyttet ind i Kælderen. Et Skattemandtal i Anledning af Ildstedskatten 1812 giver et Billede af, hvorledes Gaarden i Løvstræde da var beboet: I Kælderen Øltapper Niels Larsen; i Stuen en Madam Kehlet; paa 1. Sal Bogtrykker Boas Brünnich; paa 2. Sal Etatsraad og Deputeret i det vestindisk-guineiske Rente- og Generaltoldkammer Frederik Stoud, der var gift med en Datter af Veterinæren Professor Peter Chr. Abildgaard; i Baghuset havde Brünnich Bogtrykkeri i 1. Etage, medens Ejerinden Madam Seilflod boede i 2. Etage.

Ligesom Gaardens Ejerinde havde været gift med en Seilflod, saaledes var Bogtrykker Brünnich ogsaa ved Giftermaal kommet i Forbindelse med denne Familie, idet han den 27. Oktober 1797 havde ægtet Sophie Amalie Seilflod, en Datter af Madam Seilflod; hun døde den 9. Maj 1813, 41 Aar gammel. Denne Slægtskabsforbindelse forklarer, at Bogtrykkeren var Lavvæрге for Enkemadammen, der var hans Svigermoder, og at han var blevet hendes Lejer. Han blev ogsaa hendes Efterfølger i Løvstrædegaardens Ejerrække.

Den 10. Juni 1813 købte Bogtrykker *Boas Brünnich* Gaarden af Enkemadam Seilflod; ved denne Lejlighed optraadte som hen-

des Lavværge en A. Schytz, formodentlig Bogtrykkerens Svoger Andreas Schytz, Pakhusforvalter ved Asiatisk Kompagni. Købesummen var 13.000 Rigsbankdaler og afvikledes paa den Maade, at Bogtrykkeren overtog de Panteobligationer, der hæftede paa Ejendommen, nemlig: 1. Prioritets-Obligationen til Kjøbenhavns Brandforsikring paa 8000 Rigsdaler Kurant, omskrevet ved Statsbankerotten til 5600 Rigsbankdaler Sølvværdi; 2. Prioritets-Obligationen til Creditkassen paa 4000 Rigsdaler Kurant, omskrevet til 2800 Rigsbankdaler Sølvværdi, og Obligationen til Creditkassen paa 1000 Rigsdaler Kurant, omskrevet til 500 Rigsbankdaler Sølvværdi. For de resterende 4100 Rigsbankdaler Sølv udstedte Boas Brünnich en Obligation til Svigermoderen. Ejendommen overgik til Bogtrykkeren med den 25. Maj 1813 som Skæringsdag med Hensyn til Indtægter, Skatter og Afgifter, ogsaa »den til Rigsbanken paabudne Afgift«, d. v. s. Bankhæftelsen, der var paa 1266 Rigsbankdaler Sølv. Skødet blev tinglæst den 14. Juni.

Boas Brünnich var født den 12. August 1768 i Roskilde, hvor hans Fader Andreas Brünnich var Købmand, senere Vejer, Maler og Vrager, Bedemand og Borgerofficer. Han var saaledes Sønnesøn af Portrætmaleren Andreas Brünnich (1704-69), der har forevigtet adskillige af Kongehusets Medlemmer, Nevø af Historiemaleren Peter Brünnich (1739-1814) og af Zoologen og Mineralogen Morten Thrane Brünnich (1737-1827). Boas Brünnich gik i nogle Aar i Latinskole i Roskilde, kom 1783 i Lære hos Bogtrykker Simmelkjær i København, blev Svend 1787 og etablerede sig som Bogtrykker 1797, samme Aar som han giftede sig. I 1803 ejede han Huset Graabrødretorv Nr. 3, hvor Student Johan Herman Wessel havde boet. Nu blev han altsaa Ejer af Gaarden i Løvstræde, og da Farbroderen Morten Brünnich vendte hjem fra Norge, hvor han havde været Oberberghauptmand, og i 1814 tog Bolig i København, blev han en af Brodersønnes Lejere, en anset Mand, der havde tjent sit Land baade som Videnskabsmand og som Praktiker. Boas Brünnichs Haandværk var Bogfremstillingen, og her naaede han i 1818 at blive udnævnt til Hofbogtrykker; men han har ogsaa selv oversat et Par Romaner, i 1805 og 1806.

Den 21. September 1819 opstod der Ild i Bogtrykkerens

Gaard, og der blev anrettet ret alvorlig Skade; fire Dage senere vurderede Brandforsikringens Takseringsmænd Ødelæggelsen til 10.100 Rigsbankdaler Sølv, hvorfor Assurancesummen, der for hele Ejendommen havde været 21.100 Rigsbankdaler Sølv, den 7. Oktober blev nedsat til 11.000 Rigsbankdaler Sølv. Skaden havde været total i Sidehuset og partiel i Baghuset, og ogsaa Forhuset synes at have været berørt af Branden. Den 11. November fik Boas Brünnich udbetalt Erstatningen paa 9070 Rigsbankdaler Sølv, idet der var et statutmæssigt Fradrag i Vurderingssummen. Allerede den 19. Maj 1820 anmodede han om at faa sin Ejendom omassureret, da Sidehuset nu var opført af nyt, Baghuset tildels nyt og forandret og Forandringer foretaget i Forhuset. Vurderingsmændene Tømremester J. C. Wahl og Murermester Poul Eegerod mødte den 5. Juni og omvurderede i Overværelse af Brandmajor H. C. Schmidt Bygningerne.

Forandringerne i *Hovedbygningen* var ganske uvæsentlige, og denne istandsatte Bygning vurderedes til 12.650 Rigsbankdaler Sølv.

Det nye *Sidehus* var grundmuret, 16 $\frac{1}{6}$ Alen langt, inddelt i 5 Fag, 6 Alen 20 Tommer dybt og med 4 Etager, der havde samme Højde og Murtykkelse som de tilsvarende i Forhuset; der var Halvtag med 2 Tagvinduer, Blikrender og -nedløbsrør. I *første Etage* i 2 Fag et Vaskehus med Skorsten, hvorunder Jernanker, ru Loft og Stengulv; i 2 Fag et Værelse med gibset Loft og hvide Vægge; i 1 Fag en Forstue, hvori var opført en Køkkentrappe med Sprosserækværk og bræddeklædte Lofter og Løb og hvide Vægge; under det første Løb et Kammer, og under Forstuen en Kalkkule. I *anden Etage* i 3 Fag et Køkken med Skorsten, hvorunder Jernanker, Fyrstedet belagt med Jernplader, Anretterbord med Skabe, Trævask, Hylder og Rækker samt 2 afdelte Spisekamre, gibset Loft og hvide Vægge; i 1 Fag et Kammer og der bagved en Gang, begge med gibsede Lofter og hvide Vægge; i Resten fortsatte Køkkentrappen. *Tredje* og *fjerde Etage* var indrettet som første, dog var Køkkenet i tredje Etage forsynet med 3 Komfurer og en muret Bageovn med Tilbehør. *Loftet* var i eet. I alle Vinduer var der Sprosserammer. Denne nye Bygning takseredes til 4150 Rigsbankdaler Sølv.

Baghusets Etagers Højde angives nu til henholdsvis 5, 3 $\frac{3}{4}$,

5½ Alen. I anden Etage var den Del, der gik bag Sidehuset nu delt i 2 Dele med gibsede Loftter og hvide Vægge, medens tredie Etage var i eet; Loftet havde Ovenlys gennem 2 Fag Vinduer; Loftsrummet havde blyklædt Trætæg. Baghuset takseredes til 5000 Rigsbankdaler; det var jo tildels nyt. Indretningerne i *Gaarden* vurderedes til 200 Rigsbankdaler, og den samlede Vurderingssum blev saaledes 22.000 Rigsbankdaler Sølv. Dagen efter forhøjedes Assurancesummen til dette Beløb.

Om den Obligation paa 4100 Rbdlr. Sølv, som Boas Brünnich i 1813 havde udstedt til sin Svigermoder, havde hun i Februar 1817 bestemt, at den skulde blive staaende i Ejendommen og først efterhaanden udbetales til hendes Arvinger, hendes Datterbørn, d. v. s. Bogtrykkerens Børn, nemlig naar Sønnerne blev 25 Aar og Døtrene gift. I Februar og Marts 1821 blev de øvrige tre Obligationer, som Ejendommen stod i Pant for, udbetalt og udslettet. Det hang sammen med, at Boas Brünnich samtidig udstedte tre nye Obligationer: en paa 5600 Rbdlr. Sølv til Kjøbenhavns Brandforsikring og to til Creditkassen, den ene paa 3225 Rbdlr. Sølv, den anden paa 2000 Rbdlr. Sedler.

Hofbogtrykkeren døde den 21. Februar 1826, 57 Aar gammel, og som hans Arvinger overtog hans seks Børn Gaarden i Løvstræde: Bogtrykker *Peter Thrane Brünnich* (f. 1800), den senere Institutbestyrerinde i Bogense *Inger Caroline Christine Brünnich* (f. 1801), den senere Lærerinde i København *Anne Cathrine Marie Brünnich* (f. 1802), Bogtrykkersvend *Johan Christopher Andreas Brünnich* (f. 1803), den senere Portrætmaler *Morten Thrane Brünnich* (f. 1805) og Bogtrykkerlærling *Johan Andreas Brünnich* (f. 1808). I Februar 1829 fik Bogtrykker Peter Brünnich af sine Søkende Fuldmagt til at give Transport paa Bankhæftelsesobligationen, og ved denne Lejlighed oplyses det, at Overauditor N. F. Lassen var Kurator for de to unge Piger og for de to Bogtrykkersvende. Peter Brünnich har aabenbart overtaget Faderens Bogtrykkeri, og i Februar 1830 udstedte han en Obligation til Mormoderen — Enkemadam Seilflod — paa 4500 Rbdlr. Sølv med Pant i Bogtrykkeriet og i hans Andel af Ejendommen. I Januar 1831 har Morten Thrane Brünnich øjensynlig faaet et Laan af Broder Peter; i alt Fald gav han ham en Obligation paa 230 Rbdlr. Sedler med Pant i hans Andel af Ejendommen. Paa

samme Maade udstedte Johan Andreas Brünnich i August 1832 en Obligation til Bogtrykkeren paa 608 Rbdlr. Sedler. Aaret efter blev Peter Brünnichs Bogtrykkeri sat under Administration, og Administratorerne afbetalte 1800 Rbdlr. Sølv paa Obligationen til Madam Seilflod; det var, hvad Bogtrykkeriet var vurderet til, og i December 1833 blev Pantet for de resterende 2700 Rbdlr. Sølv begrænset til kun at være hans Andel af Løvstrædegaarden.

Af Boas Brünnichs Børn blev Morten den mest kendte. Han havde gaaet paa Kunstakademiet 1820-25, var derefter søgt over i andre Erhverv, men vendte i 1838-39 tilbage til Akademiets Skoler. I 1839-40 udstillede han paa Charlottenborg — syv Portrætter — men rejste straks efter til Rusland, hvor han naaede en anset Stilling som Portrætmaler; herovre døde han ugift i 1861.

Hofbogtrykkerens Børn har aabenbart ikke været heldige med Administrationen af Ejendommen i Løvstræde. Efter Rekvisition af første Panthaver, Kjøbenhavns Brandforsikring, blev der den 8. Juli 1835 gjort Eksekution i Gaarden; den 22. Juli blev den vurderet, og den 21. August fastsatte Selskabets Direktion Konditionerne for den Auktion, man krævede afholdt over Ejendommen:

Stedet solgtes i den Stand, det befandt sig i, og stod fra Hammerslaget for Køberens Regning og Risiko; han skulde dog respektere de løbende Lejekontrakter indtil Mikkelsdag Flyttedag; Skæringsdagen for Skatter og Afgifter var 1. Oktober. Købesummen skulde betales til December Termin med Renter fra 11. Oktober, og alle Omkostninger skulde afholdes af Køberen. Ethvert Bud var bindende indtil det endelige Salg, og der gaves Regler for Fremgangsmaaden i Tilfælde af Uenighed eller Køberens Misligholdelse af sine Forpligtelser.

Den 16. Oktober afholdt Auktionsdirektør Johan Chr. Fick Auktionen over Gaarden, og som den højstbydende fik Justitsraad, Raadmand *Carl Vilhelm Theodor Münter* Hammerslag for en Købesum af 14.910 Rbdlr. Sølv. Af en Tilførsel til Auktionsprotokollen fremgaar, at Regimentskirurg Gartners Enke Amalie, født Gjedde, var i Besiddelse af Bankhæftelsesobligationen, at hun var villig til at lade sin Prioritet i Ejendommen paa 3200 Rbdlr. Sølv blive staaende mod at faa et aarligt Afdrag paa 200 Rbdlr. og 4 % p. a. i Rente, samt at Creditkassen ogsaa var villig til at lade sin Prioritetskaptital blive staaende i Gaarden. Den 12. De-

cember udstedte Auktionsdirektøren derefter Skøde til Raadmand Münter, og da han den 11. Januar 1836 fik Brandforsikringens Kvittering for at have opfyldt sine Forpligtelser med Hensyn til Købesummen — med forskellige Omkostninger ialt 15.009 Rbdlr. 2 Mark 6 Skilling — blev Skødet tinglæst den 18. Januar. Ved dette Ejerskifte blev Ejendommen omprioriteret. Raadmand Münter betalte og fik udslettet de tidligere Obligationer til Brandforsikringen og Creditkassen og udstedte i Stedet den 9. Januar 1836 en ny paa 11.000 Rbdlr. Sedler til Creditkassen; den 18. December 1835 havde han givet Enkefru Gartner sin Obligation paa 3000 Rbdlr. Sølv.

Carl Vilhelm Theodor Münter var født 1798, var blevet Student 1815 og juridisk Kandidat 1819; 1826-29 var han Kancellist i Danske Kancelli, blev 1827 tillige Viceraadmand i København og fik 1829 Udnævnelse til Kancelliraad. 1834 blev han Raadmand, og samme Aar fulgte Justitsraadtitlen. Senere — i 1840 fik han Ridderkorset; men den 13. Februar 1841 afgik han ved Døden. Han har ikke selv boet i Løvstrædegaarden; hans Bopæl laa paa Nørregade; i sine sidste Par Leveaar var han heller ikke mere Ejer af Matrikel Nr. 128 i Frimands Kvarter.

Den 2. Maj 1839 solgte Raadmand Münter nemlig sin Gaard til kongelig Kammertjener *Jens Christian Westergaard* for en Købesum af 11.000 Rigsbankdaler Sedler og 5000 Rigsbankdaler Sølv. Kammertjeneren afgjorde Købesummen ved at overtage 1. Prioritetshæftelsen til Creditkassen paa 11.000 Rigsbankdaler Sedler, ved at overtage Resten af 2. Prioritetsgælden til Enkefru Gartners Arving, den umyndige Herman Treschow Gartner, paa 2000 Rigsbankdaler Sølv samt ved at udbetale kontant til Raadmanden 3000 Rigsbankdaler Sølv. Fra Paaske Flyttedag samme Aar havde Westergaard Ret til at hæve Lejeindtægterne; til Gengæld skulde han svare Skatter og Afgifter fra 1. April, Renter af Prioriteterne samt Brandforsikringskontingent fra 11. April. Han overtog Forpligtelserne med Hensyn til Bankhæftelsen; dog forpligtede Raadmanden sig til »at overlevere Køberen ved dette Skødes Udstedelse Bankaktier til et samlet Beløb af 1300 Rigsdaler, da jeg for samme har i Købesummen erholdt fuld Valuta«. Alle Omkostninger ved Overdragelsen betales af Westergaard. Den 6. Maj blev dette Skøde tinglæst.

Fot. Ernst Hannuss.

Bogladen 1937. Reolerne med Søjlerne og Friserne over Dørene stammer fra C. A. Reitzels Indretning af Boghandelen efter Købet af Gaarden.

Den nye Ejer af Løvstrædegaarden var Frederik VI's Kamertjener Westergaard.

Ved Folketællingen 1840 boede Westergaard ikke selv i sin Ejendom; Vejviseren fortæller, at han da endnu havde sin Bopæl paa Amalienborg; men Aaret efter boede han i Løvstræde. Formentlig hang det sammen med, at hans gamle Herre ikke mere havde Brug for ham; den 3. December 1839 lukkede den gamle Konge for stedse sine Øjne. Folketællingen 1840 giver ellers et Billede af, hvorledes Ejendommen var beboet af ialt 36 Personer:

I Kælderen boede en Traad- og Lysehandlerske, en Værtshusholderske, en Tjenestepige, en Hyrekusk og to Arbejds mænd. I

Stuen finder vi den 75-aarige jødiske Konditorenke Rebekka Lachmann med sin 37-aarige ugifte Datter, en jødisk Husjomfru og en kristen Tjenestepige. Førstesalen var optaget af en stor jødisk Familie: den 59-aarige Marskandiserenke Caroline Meyer med seks voksne ugifte Børn, hvoriblandt en Urmagersvend, en Glarmestersvend og en Kontorist; desuden en Grosserer Falk Valentin, der havde Kontor i Badstuestræde, 72 Aar gammel og Enkemand, og en 32-aarig ugift Billedhugger, der kaldes Georg Borup, men maa være identisk med Gotthilf Borup, der efter Thorvaldsens Tegninger udførte den store Fronton paa Christiansborg Slot, som blev ødelagt ved Branden i 1884; han udvandrede til Amerika, hvor han døde i fattige Kaar 1879; endelig finder vi ogsaa her en kristen Tjenestepige. Paa Andensalen finder vi den 42-aarige Postkontrollør Jacob Madsen Schmidt med hans 46-aarige Hustru, tre Børn, en ung Pige i Huset, en Tjenestepige og en Logerende, cand. philos. & philol. samt stud. theol. Otto Reinholdt Emil Pontoppidan, senere Sognepræst paa Laaland; han var 21 Aar gammel. Sidst i December 1840 kautionerede Westergaard for Postkontrolløren for et Beløb af 1000 Rigsbankdaler; den gjaldt Schmidts Kasse som 2. Kontrollør ved Københavns Pakkepostkontor, men blev allerede udslettet af Pantebogen i April 1841. Paa 1. Sal i Baghuset boede endelig en Malermester Hans Christian Berg med Hustru og seks Børn. Allerede et Aar efter denne Folketælling skiftede Løvstræde Nr. 7 paany Ejer.

Den 19. Marts 1841 udfærdigede Jens Christian Westergaard Skøde paa Ejendommen — tinglæst ti Dage efter i Landsover-samt Hof- og Stadsretten — til Snedkermester *Hans Erhardt Beck*. Det hedder heri: »Uagtet den paagældende Ejendom fra Dags Dato staar for Køberens Regning og Risiko, hvorfor han og i ulykkelige Tilfælde er berettiget til at hæve Assurancesummen, er han dog pligtig til at holde sig de med Beboerne indgangne Lejekontrakter efterrettelig, indtil Opsigelse fra en af Siderne finder Sted. Den til forestaaende Paaske Flyttetid forholdende Husleje tilfalder mig, imod at jeg frigør Gaarden for paaløbende Skatter og Afgifter til 1. April d. A. samt erlægger Renterne af Bankhæftelsen og den indestaaende 1. og 2. Prioritet til d. 11. i s. M.« Køberen overtog Forpligtelserne med Hensyn til Bankhæftelsen, der skulde forrentes med 4 % p. a. Købesummen var 16.000 Rigs-

bankdaler Sølv; 3400 Rigsbankdaler blev udbetalt kontant; 11.000 Rigsbankdaler blev der udstedt Panteobligation for til Creditkassen mod 1. Prioritet i Gaarden; endelig skulde Snedkermester Beck indfri Resten af den Obligation, Westergaard havde udstedt til Herman Treschow Gartner med Pant i 2. Prioritet; denne Rest var paa 1600 Rigsbankdaler. Alle Omkostningerne ved Overdragelsen blev baaret af Køberen.

Snedkermester Beck flyttede selv ind i Gaarden i Løvstræde, og ved Folketællingen i 1845 finder vi denne Fordeling af Ejendommens 35 Beboere:

I Kælderen var der nu Skomagerværksted, og her boede den 33-aarige Skomagermester Niels Fæderhoff Møller med sin Kone, to smaa Børn, Tjenestepige, en Skomagersvend og to Skomagerlærlinge. I Stuen til Gaden havde Gaardens 39-aarige Ejer sin Lejlighed; han var født i Randers, hans 36-aarige Hustru Ida Theresia West var Københavner, og ellers bestod deres Husstand af en Tjenestepige, en Snedkersvend og tre Snedkerlærlinge. I Stuen til Gaarden boede den 29-aarige ugifte jødiske Glarmester Meyer Jacob Meyer med en Svend og to Lærlinge. Paa Førstesalen boede stadig hans Moder Marskandiserenken med fire voksne Børn, to Tjenestepiger, Grosserer Falk Valentin og den 29-aarige ugifte russiskfødte Kantor ved den mosaiske Menighed Moritz Mirkin. Andensalen var nu optaget af Silke- og Klædehandler Ludvig Emil Gundestrup, 38 Aar gammel, hans 43-aarige Hustru Charlotte Emilie Wright (af Helsingørfamilien), deres fire Børn og en Tjenestepige.

Den 7. Juli 1845 anmodede Ejendommens Ejer, Snedkermester H. E. Beck, Kjøbenhavns Brandforsikring om at faa Gaarden omvurderet; den var allerede assureret for 22.000 Rigsbankdaler Sølv; men nu var den steget i Værdi, da han havde forhøjet Baghuset med en grundmuret Etage, indrettet til Værksted. Otte Dage senere mødte Brandforsikringens Vurderingsmænd, Murermester J. S. Erlewein og Tømremester H. J. Frost, samt Bygningsinspektøren Arkitekt P. E. I. Kornerup og foretog Syn og Vurdering af Gaarden. Den blev befundet at være helt af Grundmur og bestod af følgende Bygninger:

1. *En grundmuret Forbygning*, 23 Alen lang, i 7 Fag, 17 Alen 2 Tommer dyb; den havde 3 Etager, og der var Kælder

under 5 Fag og Kvist over 1 Fag til Gaarden. Bygningen havde Heltag med 3 blylagte og 1 stenlagt Tagvindue, og den havde Sandstenssokkel. Façaden var cementpudset; over 1. Etage var der trukket en Cordongesims, medens der under 2. Etages Vinduer var anbragt Saalbænke af Sandsten; i Taggesimsen var der Sparrehoveder. Under Taget var der til begge Sider Zinkrender med -nedløbsrør. De enkelte Etager beskrives saaledes:

Kælderen, 2½ Alen over Jorden. En Butik, 1 Fag, gibset Loft, panelede Vægge, en Disk og Opgang til Gaden af 4 Trætrin, hvorfor en Glasdør. En Stue, 2 Fag, gibset Loft, Bryst- og Pillepanel, Væggene beklædt med Papir, en Colonneovn. I 2 Fag et Værelse, gibset Loft, pudsede Vægge, der til Dels er panelede, en Colonneovn. Til Gaarden et Køkken med Skorsten, Anretterbord, Hylde, Rækker, gibset Loft, hvide Vægge, et afdelt Spisekammer og Jernstænger i Vinduet. Resten af Kælderen er i fire Dele med Bræddelofter og hvide Vægge.

Første Etage, 5½ Alen høj, Muren 18 Tommer tyk. En Port i 2 Fag, gibset Loft, pudsede Vægge, til Gaden en dobbelt beklædt Port og til Gaarden en Stakitport; derover 2 Portkamre med gibsede Lofter og pudsede Vægge, der i det ene er oliemalet, samt et Skab. 2 Stuer paa 3 og 2 Fag til Gaden, gibsede og malede Lofter med Roset, Bryst- og Pillepanel, med indvendige Skodder, betrukne med Papir paa Lærred, i hver en Colonneovn. Et Værelse til Gaarden, som de lige beskrevne Stuer, heri 4 Skabe, en Alkove og en 3-etages Vindovn. En Forstue, 2 Fag, hvori er anlagt en Hovedtrappe med »Qokkegelænder«, der — med 3 Løb i Etagen — gaar til Loftet, gibset Loft og under Løbene pudsede og malede Vægge med Fodpanel og under Trappen et Kammer med Hylde.

Anden Etage, 6 Alen høj, Muren 18 Tommer tyk. 2 Sale, hver paa 2 Fag, og en tredie paa 3 Fag, alle til Gaden, en fjerde paa 1 stort Fag til Gaarden, gibsede og malede Lofter, Bryst- og Pillepanel, betrukket med Papir paa Lærred i Friser med Lister, der i de 2 Sale er forgyldte, en 2-etages Vindovn med Pyramide, 2 Colonneovne og en 2-etages Vindovn med Tromle, samt i Værelset til Gaarden en Sofaplads og 4 Skabe. I 2 Fag en Forstue, hvori Trappen kontinuerer, og i de 2 sidste Fag et Værelse med

gibset og malet Loft, betrukket med Papir paa Lærred, en Colonneovn.

Tredje Etage, 5 Alen 3 Tommer høj, Muren 14 Tommer tyk, er indrettet som anden Etage. I Værelserne er gibside og malede Lofter, Bryst- og Pillepanel, betrukket med Papir paa Lærred, en 2-etages Vindovn og 4 Colonneovne.

Loftet er i 8 Dele, hvoraf de 3 er med gibside Lofter, hvide Vægge og panelet under Taget.

Loftet paa Hanebjælkerne er i eet.

I denne Bygning er dels enkelte, dels dobbelte Fyldingsdøre med Messingskilte og -greb og i Vinduerne Sprosserammer med hvidt Glas. Denne velvedligeholdte Bygning takseres for 12.650 Rigsbankdaler Sølv.

2. *Et grundmuret Sidehus*, 16 $\frac{1}{6}$ Alen langt, i 5 Fag, 6 Alen 20 Tommer dybt, i 4 Etager, Halvtag, hvorpaa 2 Tagvinduer; under Taget en Zinkrende med -nedløbsrør; udvendig en Træ-tromlerende med Blytude fra Vaskene. Bygningens Højde og Murens Tykkelse var som ved Forbygningen. De enkelte Etager beskrives saaledes:

Første Etage. I 2 Fag et Vaskehus, som er afdelt i 2 Dele, med Skorsten, Bræddeloft og hvide Vægge. I 2 Fag et Værelse med gibset Loft og hvide Vægge. I Resten en Forstue, hvori er anlagt en Trappe med Sprossegelænder, der gaar igennem Etagerne til Loftet, Loft og under Løbene beklædt med Brædder, hvide Vægge, under det første Løb en Afdeling og i Forstuen en Kalkkule.

Anden Etage. I 3 Fag et Køkken, hvori Skorsten med Jernplader og en Bageovn i Fyrstedet, Anretterbord med Skabe, Trævask, Hylder, Rækker, gibset Loft, hvide Vægge og 2 afdelte Spisekamre. Et Kammer, 1 Fag, hvori en Grydeovn, og derbag en Gang, i begge Dele gibside Lofter og hvide Vægge. I Resten en Forstue, hvori Trappen kontinuerer.

Tredje og fjerde Etage er hver for sig af samme Beskaffenhed som anden Etage.

I denne Bygning er enkelte Fyldingsdøre med behørigt Beslag og i Vinduerne Sprosserammer med hvidt Glas. Denne vedligeholdte Bygning takseres for 4150 Rigsbankdaler Sølv.

3. *Et grundmuret Baghus*, 24 Alen 15 Tommer langt, i 7 Fag mod Gaarden, Resten bag Sidehuset, 8 Alen 13 Tommer dybt, 4 Etager, Kvist over 1 Fag, Halvtag med 2 Jernvinduer og en Træramme med 3 Glasruder; under Taget Zinkrender med -nedløbsrør; Skotrenden belagt med Zink. De enkelte Etager beskrives saaledes:

Første Etage, 5 Alen høj, Muren 18 Tommer tyk. I 5 Fag et Pakrum, hvorfor en dobbelt glat Port, og i Resten en Stald for 3 Heste med Spiltove, Krybber og Jernhække.

Anden Etage, $3\frac{3}{4}$ Alen høj, Muren 18 Tommer tyk. Et Kammer, 1 Fag, gibset og malet Loft, oliemalede Vægge. 2 Værelser, hvert paa 3 Fag, gibsede og malede Lofter, oliemalede Vægge, i det ene en Piedestalovn. Resten, som gaar bag Sidehuset, er i 3 Dele med gibsede Lofter og hvide Vægge.

Tredje Etage, $5\frac{1}{2}$ Alen høj, Muren 14 Tommer tyk, er i eet med gibset Loft, hvide Vægge, en muret Kamin med Jernkappe og en 4-etages Vindovn.

Fjerde Etage, $4\frac{1}{2}$ Alen høj, Muren 14 Tommer tyk, er i eet med høvlet Bræddeloft, hvide Vægge og en støbt Jernovn med Komfurer.

Loftet er i eet.

I denne Bygning er enkelte Fyldingsdøre med Beslag og i Vinduerne Sprosserammer med Ruder af hvidt Glas. Denne i god Stand værende og med en ny Etage forøgede Bygning takseres for 6400 Rigsbankdaler Sølv.

4. *Et dobbelt Locum* af Mur og Bindingsværk, med Hønselus, Tegltag og Kasse i Jorden takseres for 150 Rigsbankdaler Sølv.

5. *Et Postopstander* med Jernredskab takseres for 50 Rigsbankdaler Sølv.

Vurderingsmændene takserede saaledes nu Snedkermesterens samlede Ejendom til 23.400 Rigsbankdaler Sølv, hvorefter Assurancesummen faa Dage senere forhøjedes til dette Beløb.

Denne Omvurdering stod maaske i Forbindelse med, at Snedkermesteren kort efter optog et Laan i Ejendommen. Den 29. December 1845 udstedte han en Obligation paa 2000 Rigsbankdaler med 2. Prioritets Panteret i Gaarden til Overkrigskommissær J. F. Schultz; den blev tinglæst den følgende 5. Januar. I Januar 1849 var Obligationen til Herman Treschow Gartner helt afbetalt

og blev udslettet af Pantebogen; men den 4. Januar 1850 gav Overkrigskommissæren Beck Lov til at optage et Laan paa 1000 Rigsdaler hos Enkemadam Eichinger og give 2. Prioritets Panteret derfor, sideordnet med den til ham udstedte Obligation. Den 5. Juli 1852 blev Enkemadammens Obligation betalt, og i Stedet optog Beck et 2. Prioritetslaan paa 3100 Rigsdaler hos Kreditforeningen af Grundejere i Sjællands Stift. Kort efter afhændede han Ejendommen.

Ved Folketællingen i 1850 boede der 41 Personer i Løvstræde Nr. 7. I Kælderen finder vi stadig Skomagermester Fæderhoff Møller med Familie, Svende og Lærlinge, Tjenestepiger. I Stuen boede Snedkermester Beck selv med Hustru, Tjenestepige, Svende og Lærlinge. Førstesalen husede en 44-aarig Enke Christiane Thrane, født Møller, hendes ugifte Søster, hendes tre Børn, en Elev paa den militære Højskole, to Husjomfruer, en Tjenestekarl og en 57-aarig ugift cand. pharm. Peter Mathias Giørling. Endelig finder vi paa Andensalen endnu Silke- og Klædehandler Gundestrup med Husstand.

I Sommeren 1852 kom Ejendommen Matrikel Nr. 128 af Frimands Kvarter, Løvstræde Nr. 7, i Boghandler og Forlægger Kancelliraad C. A. Reitzels Eje, og siden da — indtil den nu falder for Nedbrydningsmandskabets Økser — har Gaarden været et Bøgernes Hus, og Navnet C. A. Reitzel har været knyttet til den i 85 Aar.

Carl Andreas Reitzel var født den 4. Oktober 1789 i København; han var den mellemste af fem Sønner af den tyskfødte Handskemager Benjamin Reitzel og dennes Hustru Dorothea Weiss. Da han var 14 Aar gammel kom han i Lære hos Gerhard Bonnier, der netop ved denne Tid aabnede en Boghandel og et Lejebibliotek i Kronprinsessegade. I 15 Aar blev Reitzel i denne Forretning; til sidst var han selvstændig Bestyrer af den, naar Bonnier var ude paa en af sine hyppige Rejser til Tyskland og England. Bonnier var lille, og Reitzel var høj; naar en Bog skulde tages ned fra en af de øverste Hylder, hed det derfor: »Reitzel, Reitzel!« og i den Anledning blev Reitzel kaldt Bonniers Trappestige.

Det var vanskelige Tider for dansk Forlag og Boghandel i Aarene efter 1807. Krigsaar, Trængsler, Fattigdom og Statsbanke-rot afløste de gyldne Tider, da Forlæggere og Boghandlere havde

faaet deres Part af Gullaschaarenes Pengerigelighed. Efter en forrykt Inflation fulgte en endnu vanskeligere Deflation, og blandt de første, der rantes af Kriserne, var Boghandelens Folk. I 1817 hedder det i »Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn«, at bortset fra Skolebøger og faglige Lærebøger kunde kun faa Skrifter finde mere end 100-150 Købere. I 1819 maatte Boghandler og Forlægger J. H. Schubothé sende et Cirkulære til sine Kreditorer om Henstand; ogsaa Gerhard Bonnier fik de strenge Tider at føle; 1821 maatte han standse sine Betalinger. Under disse vanskelige Forhold fik København den 1. Maj 1819 et nyt Forlag og en ny Boghandel. Den Mand, der som den første efter 1813-Katastrofen vovede at begynde en ny Virksomhed paa dette Omraade, var C. A. Reitzel.

I 1819 forlod C. A. Reitzel Bonniers Forretning for selv at begynde en Virksomhed. Den 12. Februar 1819 var hans Beslutning truffet, for denne Dag skrev han en Henvendelse til de store tyske Forlæggere af følgende Ordlyd, *bogstavret* gengivet:

Kopenhagen, den 12. Februar 1819

» Ich habe die Ehre, Ihnen hiermit ergebenst anzuzeigen, dass »ich allhier zum 1sten May eine Verlags- u. Sortiments-Buchhandlung errichten werde.

» Seit einer Reihe von 14 Jahren habe ich mich uunterbrochen »dem Buchhandel in einer hiesigen deutschen, französischen und »englischen Buchhandlung gewidmet. Indem ich nun mit denen »in diesem Zeitraum gesammelten Erfahrungen mich zu eta- »bliren hoffe, sehe ich mit Zuversicht einem erwünschten Erfolg »meines Unternehmens entgegen.—

» Ich erlaube mir demnach, Sie zu bitten, mich durch Ihr gü- »tiges Zutrauen in meinem Vorhaben zu unterstützen, und durch »Eröffnung eines Conto in den Stand zu setzen, Ihnen nützlich »zu sein und unser gemeinschaftliches Interesse zu bezwecken, »welches ich durch eine reelle Handlungsweise und pünktliche »Erfüllung meiner Verbindlichkeiten zu erhalten mich bestreben »werde. Auch werden in dieser Hinsicht nachstehende Erklärungen »der Herren zu meinen Gunsten sprechen.—

» Die Reinsche Buchhandlung in Leipzig wird dit Güte haben »meine Commissions zu übernehmen. Ich hege die Hoffnung, dass

»Sie hierin nicht allein durch möglichst schnelle Expedition meiner Bestellungen, sondern mir auch Ihr Nova à Condition zustellen werden.—

» Die Erfüllung meiner Wünsche Ihrer Güte anheimstellend empfehle ich mich angelegentlichst Ihrem schätzbaren Wohlwollen.—

» Ihr ganz ergebener

CARL ANDREAS REITZEL«

I en lidt ændret Form lod Reitzel dette Cirkulære trykke og sende rundt til de andre uden- og indenlandske Firmaer, som han ønskede at staa i Forretningsforbindelse med; i Cirkulæret gengav han ogsaa de Anbefalinger, han henviste til. Forfatteren Chr. Levin Sander, som var Professor ved det pædagogiske Seminarium og ved Universitetet, skrev om Reitzel:

»Seit Jahren habe ich Herrn Reitzel als einen jungen geschickten, thätigen, und rechtschaffenen Mann gekannt, weshalb er denn auch das Vertrauen anderer redlichen Männer verdient«.

Sjællands Biskop, Kirkehistorikeren og Arkæologen Friedrich Münter gav den unge Boghandler dette Skudsmaal:

»Da ich nichts als Gutes von Herrn Reitzel weiss, so trage ich kein Bedenken, ihn dem Wohlwollen derjenigen, die zur Beförderung seines Glücks etwas beitragen können, zu empfehlen«.

Litteraturhistorikeren, Professor Rasmus Nyerup gav Reitzel sin Anbefaling ved at give sin Tilslutning til Professor Sanders Udtalelser:

»Dass der Hr. Reitzel das ihm vom Herrn Prof. Sander zugeheilte Lob völlig verdient, kann ich aus langer Bekanntschaft mit Vergnügen bezeugen«.

Endelig udtalte Overmedicus ved Almindeligt Hospital, Professor Joh. Chr. Wilh. Wendt kort og godt:

»Ebenfalls ich bezeuge Obiges«.

Baade C. A. Reitzels Cirkulære og Anbefalingerne befinder sig i Original i Forlagsboghandler Sandals Eje.

Det er formodentlig dette, der i Traditionen er blevet til, at Reitzel ved sin Etablering kun raadede over en Startkapital paa 100 Rigsdaler og en Anbefaling fra Biskop Münter, »at han var

en uformuende, men ærlig Mand«. Reitzels Boglede laa paa Lille Købmagergade Matrikel Nr. 81, nu Købmagergade Nr. 61; i 1821 var han flyttet til Store Købmagergade Nr. 1 ved Amager-torv, nuværende Købmagergade Nr. 1, og i 1825 finder vi hans Boglede paa Store Købmagergade Nr. 13, nu Købmagergade Nr. 26. Herfra er han flyttet Paaske Flyttedag 1827, og hans Forretning laa derefter paa Store Købmagergade Nr. 6, nu Købmager-gade Nr. 44 (Vajsenhuset), indtil den i 1853 flyttede ind i Løv-strædegaarden. Reitzels Privatbopæl var formodentlig i Begyndel-sen hos Moderen i Peter Hvitfeldtsstræde; i 1822 boede han i Trompetergangen Nr. 116, nuværende Niels Hemmingsensgade Nr. 23, i 1824 ligesaa; men i 1823 meddeler Vejviseren, at hans private Bopæl var Ulfeldtsplads Nr. 111, nuværende Nr. 1 paa Graabrødretorv.

Det er ikke her Stedet at fortælle om C. A. Reitzel eller om, hvorledes hans Boglede fra en ringe Begyndelse voksede til at blive en af Hovedstadens største, hvortil et anseligt Forlag knyttede sig. I Løvstrædegaardens Historie finder vi ham først i Sommeren 1852. Et Par Breve fortæller lidt om hans Køb af Ejendommen; de befinder sig nu i Forlagsboghandler Sandals Eje. Det første er fra Dekorationsmaleren og Kunstsamlere Carl Bernhard Lüb-schitz:

Kjøbenhavn, den 2. August 1852

»Høistærede Herr Reitzel!

Som jeg i Gaar foreslog Dem, spurgte jeg i Morges Herr Deuntzer, om han ikke vidste andre Steder til Salgs i det af Dem opgivne Nabolag, og er der da saaledes for Øjeblikket i Løvstræde 2 Gaarde, nemlig N° 123, som tilhører Bødkermester Halvorsen, og N° 128, Snedkermester Beck. Det 1ste er omtrent som Klepsers i Gothersgade, men med dybere Grund, vil være billigt at erholde, men maatte næsten heelt ombygges; Materialerne ere meget gode og vilde kunde benyttes igjen. — —

Becks er derimod en særdeles god og rummelig Gaard med 2^{den} Sal, meget høje Etager og gode Side- og Bagbygninger, der Alt med forholdsviis ringe Udgifter vilde kunde indrettes særdeles godt og hensigtsmæssig. Det er Gaarden paa venstre Side ved

Siden af Hjørnet til Helligejststræde. Desforuden er der 2 Gaarde at erholde i Klædeboderne, 1 i Gothersgade, Lorcks; men der er en for stor Grund til; imidlertid seer De, gode Herr Reitzel, at det ikke er værd at forhaste sig, og med den største Glæde tilbyder jeg min Assistance, hvad jeg formaaer at virke for dette som for Alt, der kan være Dem behageligt. — Skulde det være Dem behageligt, vil jeg i Aften eller en anden Aften komme til Dem i Skovshoved.

Becks Gaard vil koste henved 30.000 Rbd.

Paa det hjerteligste hilses De med Familie fra min kjære Martha og

Deres stedse hengivne

C. B. LÜBSCHITZ

Deuntzer mener, at Beliggenheden vil gjøre Klepsers Gaard 10.000 Rbd. dyrere.«

De næste to Breve er fra Reitzels Repræsentant ved disse Forhandlinger om Køb af Ejendom, Krigssekretær, Fuldmægtig A. P. B. Hagen:

»*Høistærede!*

Jeg har nu *afsluttet* Handel med Snedker Beck om Gaarden No 128 i Løvstrædet i Overensstemmelse med vor Aftale i Gaar Aftes. Gjenpart af Salgs-Vilkaarene skal jeg mueligen endnu i Aften sende Dem. —

Dette til behagelig foreløbig Underretning.

Kjøbenhavn d. 4. August 1852.

Deres heng.

A. P. HAGEN«

»Indlagt har jeg den Fornøjelse at fremsende en Afskrift af Salgs-Vilkaarene for Gaarden N. 128 i Løvstrædet, saaledes som disse bleve vedtagne i Formiddag. — Gaarden er assureret for 23.500 Rbd. — Jeg tænker, at vi i næste Uge kan berigtige Kjøbet, men skal nærmere herom underrette Dem.

Hvis De eller Deres Hustrue nu ønsker at tage Gaarden i Øjesyn, er der Intet derfor til Hinder, og De behager da blot at henvende Dem til Beck eller hans Kone.

Kjøbenhavn, d. 4. August 1852.

Deres heng.

A. P. HAGEN«

Endelig var det sidste af de fire Breve fra Lübschitz:

Kjøbenhavn den 5. August 1852

»Gode Herr Reitzel!

Af Deres meget ærede Skrivelse af Gaars Dato seer jeg til min store Overraskelse, at Kjøbet af Becks Gaard allerede er afsluttet. Af inderste Hjerte ønsker jeg Lykke dermed, og at De ved nærmere at besee den maae finde Dem tilfreds dermed. — Jeg har i Dag været der for at opmaale Dem Værelserne; men Beck sagde, at han havde lovet Hagen det, saa jeg vil da først see, om det vil blive Dem tilstrækkeligt. — Meget lenges jeg efter, at De selv skal besee den, og med Glæde skal jeg være Dem behjælpelig med at indordne Alt efter Deres Ønske. — Med Hensyn til Stue-Etagens Forbindelse med Sidehuset maae der vist foretages en Forandring, som jeg mundtlig nærmere skal foreslaae.

Skulde De, gode Herr Reitzel, ønske at tale med mig, kan jeg nok indrette det saaledes, at Aftenen kan være til min Disposition.

Haabende, at De haver det vel, beder jeg meget at hilse Familien, som De selv paa det hjerteligste hilses af min lille Martha og

Deres stedse forbundne

C. B. LÜBSCHITZ«

Den Købekontrakt, som Hagen sendte C. A. Reitzel, lød saaledes:

»Imellem os undertegnede er afsluttet følgende Handel:

Jeg Lieutenant og Snedkermester Hans Erhardt Beck sælger herved til Cancelliraad og Boghandler Carl Andreas Reitzel den mig ifølge Skjøde tilhørende Gaard N° 128 i Løvstrædet i Fri-mands Quarteer, med alle til samme hørende muur- og nagelfaste

Appertinentier, for Kjøbesumma af 29000 Rbd., skriver Ni og Tyve Tusinde Rigsbankdaler, hvilken afgjøres saaledes:

- a. ved en contant Udbetaling af 10000 Rbd. ved Skjødets Underskrift,
- b. ved at udstæde en Obligation til mig med Prioritet i Gaarden, næstefter Bankhæftelsen og 14000 Rbd., for 4900 Rbd., hvilken Obligation afdrages med 1000 Rbd. aarlig eller 500 Rbd. enhver Termin, og begyndes med Afdraget i 11. Juni 1853. —
- c. ved med nye Obligationer at indfrie de Capitaler af 11000 Rbd. og 3100 Rbd., som Creditkassen for Huuseiere og den Sjællandske Creditforening have indestaaende paa 1ste og 2^{den} Prioritet.

Foruden Kjøbesummen tilsvare Kjøber den Eiendommen paahvilende Bankhæftelse, stor 1266 Rbd., hvortil ikke hører nogen Actionairret. —

Leien af Eiendommen til Michaeli Flyttetid førstkommende tilkommer mig, hvorimod jeg igjen tilsvare Skatter og Afgifter til 1ste October d. A. Renten af Bankhæftelsen, 1ste og 2^{den} Prioritets Capitalen tilsvares af mig til 11te December d. A. Renten af de 5000 Rbd., jeg beholder indestaaende i Gaarden, tilsvare Kjøber fra samme Tid. Jeg forbeholder mig at bebo og afbenytte de Localer, jeg nu har i Gaarden, indtil Paaske Flyttetid 1853, og tilsvare jeg Cancelliraad Reitzel i Leie for Halvaaret fra Michaeli d. A. og indtil Paaske næste Aar 300 Rbd. De i Gaarden boende Leiere maa Kjøber selv foranstalte opsagte til Udflytning, forsaavidt han ønsker saadant, til Paaske Flyttedag næste Aar, til hvilken Tid jeg selv uden nogen Opsigelse fratræder og afleverer mine egne Localer. Omkostningerne ved Kjøbet udredes af Kjøber. —

Jeg Cancelliraad Reitzel afkjøber Hr. Snedkermester Beck den ovenmeldte Gaard paa de anførte Vilkaar, som jeg forbinder mig til skadesløst at opfylde. —

Kjøbenhavn, den 4de August 1852.

Som Befuldmægtiget for Cancelliraad Reitzel:

H. E. BECK

A. P. HAGEN

To Dage før denne Købekontrakt var blevet underskrevet, havde Snedkermester Beck faaet betalt og udslettet af Pantebogen Obligationen til Overkrigskommissær Schultz. Ved Skødets Udstedelse den 12. August underskrev C. A. Reitzel sin 3. Prioritets Obligation paa 3900 Rigsbankdaler til Beck, to Dage efter Obligationerne til Creditkassen og Kreditforeningen; alle tre blev de tinglæst den 30. August, samme Dag, som den sidste af Becks Obligationer blev udslettet af Pantebogen. Den samme Dag blev Skødet til Reitzel ogsaa tinglæst. Omkostningerne ved Købet (stempelt Papir, Attester, Paategninger, Gebyrer af forskellig Art m. v.) blev ialt 1002 Rbdlr. 5 Mark 9 Skilling. De kontante Penge til Udbetalingen fik Reitzel ved at realisere forskellige danske og engelske Værdipapirer. Allerede den 9. April 1853 indfrieede han den Obligation, han havde udstedt til Beck, og den blev udslettet af Pantebogen.

Det var naturligtvis Meningen, at den Reitzelske Virksomhed skulde have til Huse i Løvstræde; men forinden Indflytningen kunde ske, maatte der foretages forskellige Ændringer i Stueetagen, der skulde indrettes til Boglade. Der er bevaret et Par Overslag fra Marts og April 1853, der viser, hvad det drejer sig om; det ene er fra Snedkermester Beck, det andet fra den i Lüb-schitz' Brev nævnte Johan Jacob Deuntzer, en kendt københavnsk Arkitekt og Murermester. C. A. Reitzel var imidlertid paa dette Tidspunkt en dødsmerket Mand. Efter store Lidelser døde han af en Leversygdom den 7. Juni 1853, og hans anden Hustru Marie Sophie Dorothea, født Thostrup, sad tilbage som Enke med en Del Børn.

Forretningen fortsattes fra 28. Juni 1853 til 1. Juli 1858 under Firmanavnet *C. A. Reitzels Bo og Arvinger*, det vil sige, at Enken sad i uskiftet Bo. Om Beboerne af Gaarden i 1855 oplyser Folketællingen, at Kælderen var optaget af Skomagermester Niels Martinus Balling med Hustru, Børn, Svende, Lærlinge, Tjenestekarl og Pige, ialt 10 Personer; Balling var flyttet ind i Ejendommen i April 1853. Stuen var optaget af Bogladen. Førstesalen havde Kancelliraadinde Reitzel selv; hun var nu 57 Aar gammel (født Nytaarsdag 1797) og boede sammen med sine Børn: den 29-aarige ugifte Cathrine Abrahamine Mariane og den ligeledes ugifte 24-aarige Julie Sophie Andrea samt de ugifte Sønner Chri-

Fot. Ernst Hannuss.

Kik ind til „Kontoret“ i Sidehuset, hvor saa mange af Romantikens store Navne har haft deres Gang. 1937.

stian Frederik Theodor Martin (født 18. September 1828) og Carl Waldemar (født 2. Juli 1833); den sidstnævnte var dog ved Folketællingen fraværende, da han var Boghandlermedhjælper i

Wien. Paa Andensalen boede den 36-aarige Fuldmægtig af mo-saisk Tro Moritz Ruben Henriques med sin Hustru Jenna, født Fürstenberg, tre Børn — hvoriblandt den 3-aarige Axel, den se-nere saa bekendte Forfatter — samt to Tjenestepiger; denne Fa-milie var flyttet ind i Ejendommen i April 1850, var blevet opsagt af Reitzel til April Flyttedag 1853, men havde indgaaet nyt Leje-maal fra samme Dag (330 Rigsdaler aarlig). Paa Grund af den almindelige Prisstigning kunde Ejendomme, der var forsikret i Kjøbenhavns Brandforsikring, uden ny Vurdering faa deres Assu-rancesum forhøjet med 10 % i Henhold til Direktionens Bekendt-gørelse af 6. Februar 1857; som Følge heraf forhøjedes Assurance-summen for Løvstræde Nr. 7 den 24. April til 25.700 Rigsdaler. I Juni samme Aar udslettedes Obligationen (2. Prioriteten) til Kreditforeningen paa 3100 Rigsdaler af Pantebogen.

Ved Udlægsskøde, tinglæst den 13. September 1858, overgik Ejendommen til Enkefru *Sophie Reitzel*, medens de to Brødre Theodor og Carl Reitzel overtog Bogladden og Forlaget den 2. Juli samme Aar og ordnede deres indbyrdes Forhold i Virksomheden ved en Interessentskabskontrakt af 28. November samme Aar. Ved en Lejekontrakt af 20. Oktober lejede de af deres Moder fra Mik-kelsdag Flyttedag hele Stueetagen i For- og Sidehuset og hele Baghuset (Stald og Vognrum) samt et Kvistværelse i Forhuset for 1200 Rigsdaler om Aaret, uopsigeligt fra hendes Side i 10 Aar. Ved Folketællingen i 1860 ses der ikke at være sket større Æn-dringer i Beboelsesforholdene i Ejendommen; dog var der nu en Familie bosat i de to Portkamre, Mand, Kone og tre Børn.

Den 13. August 1866 anmodede Carl Reitzel paa Sophie Reit-zels Vegne Kjøbenhavns Brandforsikring om at faa Ejendommen omtakseret til Forsikring, da den siden 1857 maatte være forøget i Værdi ved Forandringer og Forbedringer. Den 28. August gav Brandforsikringens Vurderingsmænd, Murermester J. S. Erlewein og Tømremester A. V. Alpers Møde, og i Overværelse af den kongelige Bygningsinspektør, Arkitekt P. E. I. Kornerup under-kastede de Ejendommen Eftersyn og Vurdering.

Den »vel vedligeholdte og forbedrede« *Forbygning* takseredes til 15.200 Rigsdaler. Dens Façade var nu oliemalet over Cement-pudset, og af andre Forbedringer eller Ændringer bemærkes: I *Kældere*ns Køkken var der kommet Komfur med Jernkappe,

Jernvask ; Vand- og Gasledning var indlagt, og der var Opgang til Gaarden ad fire Stentrin gennem en Glasfyldingsdør. Colonneovnen i Kælders 2 Fags-Værelse var erstattet med en Rundovn. I *Portrummet* var der nu oliemalede Vægge, Plankegulv og Træudløbsrende ; Stakitporten til Gaarden var byttet med en dobbelt Fyldingsport, og begge de to smaa Kamre over Portrummet havde nu oliemalede Vægge og et Skab. Den største Ændring var sket ved Boghandelens Indretning i *første Etage* : I 2 Fag mod Gaden en Butik, for Indgangen en dobbelt Glasdør, Gibsloft, som er oliemalet, i Midten en Egekrans og en Gaslampe, Forsiden panelet, Væggene overalt besat med Reoler og Glasskabe og derunder aparte Skabe og Rum, en dobbelt Pult med Skuffer og Skabe. Dernæst i 2 Fag en Butik, gibset og malet Loft med Gesims, Bryst- og Pillepanel, med indvendige Skodder, Væggene betrukket med Papir paa Lærred, langs Væggene Reoler, tillige paa Gulvet en Disk med Skuffer. I 1 stort Fag til Gaarden et Værelse med Rundovn, en Del Reoler, Disk med Skuffer, en Vandhane med en støbt Zinkkumme. Overalt i første Etage var der indlagt Gasledning. Det faste Inventar her i Butiklokalerne vurderedes til 1100 Rigsdaler. Ogsaa i *anden Etage* var der indlagt Gas, dog kun i to Værelser ; Vindovnene og Colonneovnene var erstattet med Rundovne, en Ændring, som ogsaa var foretaget i *tredje Etage*. *Loftet* var adskilt fra Trapperepos'en ved et malet Bræddeskillerum. Mod Gaden var der indrettet 3 Kvistværelser med gibsedede Lofter, Tagpanel, Tapet paa Væggene ; i det ene var opstillet en Rundovn. Mod Gaarden var Loftsetagen delt i 6 Rum, der alle havde Tagpanel, gibsedede Lofter og tapetserede Vægge ; i det ene var der en Rundovn.

I *Sidehuset*, der ogsaa kaldes vel vedligeholdt og forbedret og takseredes til 4550 Rigsdaler, var Trætrommelrenden nu endelig afløst af en Zinkrende. Der var blevet indrettet en *Kælder* ; i 1 Fag med Skorsten og Komfur, Jernvask, Bord, Hylde, Rækker var der Brostensgulv ; Adgangen hertil fra Gaarden skete gennem en dobbelt, glat Dør ned ad 6 Trætrin ; 1 Rum havde Hylde og var skilt fra det første ved Bræddeskillerum ; endelig var det 3. Rum adskilt ved Stakit. I Kælderen var der indlagt Vand. Det er ganske øjensynligt, at det, der nu kaldes Kælder, er det samme som forrige Vurderings første Etage. Iøvrigt er der ikke større

Ændringer at spore, udover Udskiftning af nogle Ovne og Indlægning af Vand.

I *Baghuset*, der som vel vedligeholdet vurderedes til 7100 Rigsdaler, kan noteres, at Stalden nu kun kan rumme 1 Hest, medens der er indrettet en Vognremise. Hele anden Etage var i eet Rum, ved hvis ene Endevæg der var anbragt en udkravet Kamin med Jerndør. Ogsaa tredje og fjerde Etage var i eet; her stod en Del Reoler, der tilsammen vurderedes til 420 Rigsdaler.

I *Gaarden* »et Locum i 4 Dele, indrettet til Tønder, fladt Zinktag, for Indgangene Fyldingsdøre«, vurderet til 290 Rigsdaler; desuden en Vandopstander med Hane, takseret til 30 Rigsdaler; endelig »et Pissoir af malede Brædder«, vurderet til 30 Rigsdaler.

I Forhusbygningen er indlagt en fuldstændig *Gasledning*, som forgrener sig i hele Kælderen samt 1. Etage og forskellige Lokaler i Etagerne med tilhørende Brændere, Kroner og Gasmaaler; dette takseredes til 200 Rigsdaler. Ligeledes var indlagt en *Vandlekning*, som gaar gennem Etagerne til alle Køkkener med de behørigte Aftapningshaner samt Stophane for Ledningen; dette vurderedes til 80 Rigsdaler.

Den samlede Vurderingssum blev saaledes 27.200 Rigsdaler for Bygningerne, 1800 Rigsdaler for de faste Genstande, eller ialt 29.000 Rigsdaler, og til dette Beløb forhøjedes derefter Assurance-summen.

Den 10. April 1867 udstedte Kancelliraadinde Reitzel et Gavebrev, hvorved hun skænkede sine to Sønner Boghandlerne *Christian Frederik Theodor Martin* og *Carl Waldemar Reitzel* Gaarden og Grunden i Løvstræde, Halvdelen til hver. De modtog Lejen, der forfaldt April Flyttedag samme Aar og skulde til Gengæld udrede alle Skatter og Afgifter fra 1. April samme Aar at regne. Sammen med Ejendommen overtog de alle Forpligtelser vedrørende Bankhæftelsen paa 1266 Rigsdaler og første Prioriteten (nu paa 10.812 Rigsdaler 48 Skilling) til Creditkassen. Hun forbeholdt sig at bebo Førstesalen uden Vederlag, saalænge hun levede, og Sønnerne skulde udrede alle Omkostninger ved Overdragelsen af Ejendommen, hvis Værdi blev anslaaet til 30.000 Rigsdaler; Værdien af den Lejlighed, Enkefru Reitzel forbeholdt

sig, blev sat til 400 Rigsdaler aarlig. Dette Gavebrev blev tinglæst den 29. April.

Den 20. April 1867 udstedte Brødrene Reitzel deres 1. Prioritets-Obligation til Creditkassen paa de 10.812 Rigsdaler 48 Skilling; efter dens Tinglæsning udslettedes C. A. Reitzels Obligation paa 11.000 Rigsbankdaler Sedler af Pantebogen. Efter deres Moders Død den 6. Juli 1869 blev hendes Forbehold angaaende Førstesalen udslettet af Pantebogen, dog først i Januar 1876. Kort forinden havde Brødrene optaget et 2. Prioritetslaan i Ejendommen; den 17. December 1875 udstedte de en Obligation paa 35.000 Kr. til »Digteren Hans Christian Andersens Legat for kvindelige Descendenter af Gehejmekonferensraad Jonas Collin samt mandlige Descendents Enker«; i 1887 var der af dette Laan tilbagebetalt 15.000 Kr., der derfor slettedes i Pantebogen.

De to Brødre Reitzel var kulante Forretningsmænd og var overordentlig afholdte af den store Forfatter- og Kunstnerkreds, der færdedes i Bogladen; Th. Reitzel dyrkede Musiken, og Carl Reitzel havde stærke Interesser for Billedkunsten. De førte den gamle ansete Forretning fint og nobelt, men for lidt forretningsmæssigt efter moderne Krav og blev derfor efterhaanden sejlet agterud af de andre større Forlag. Fra 1. Januar 1893 overdrog de deres Forlagsartikler til Boghandler Ludvig George Courtois Grøn, som i 1896 solgte dem videre til Gyldendal; derimod førte de selv Sortimentsbogladen videre; Nytaar 1892 blev Carl Reitzels Søn Carl Andreas Reitzel (født den 18. Februar 1860) optaget i Firmaet som Associé.

Den 11. Juli 1895 solgte Th. Reitzel sin Halvdel af Ejendommen til Broderen *Carl Waldemar Reitzel*, der saaledes blev Enejjer af Løvstræde Nr. 7, hvis Bygninger og faste Genstande nu var forsikret i Kjøbenhavns Brandforsikring for 68.200 Kr. Firmaet C. A. Reitzel skulde vedblive at benytte som Lejer de Lokaler, det hidtil havde raadet over, for en aarlig Leje af 1200 Kr., og Lejemaalet kunde ikke opsiges af Ejeren uden Th. Reitzels Samtykke; Firmaet havde derimod Ret til at sige op med et halvt Aars Varsel. Købesummen var 35.000 Kr., idet Carl Reitzel overtog alle Forpligtelser vedrørende Bankhæftelse, Prioriteter m. v. og for Resten af Købesummen 15.000 Kr. havde fyldestgjort Th. Reitzel »paa anden Maade«. Skødet blev tinglæst den 22. Juli,

og den 14. Oktober tinglæstes Obligationernes Paategninger om, at Carl Reitzel nu var Ene-Debitor.

I April-Maj 1902 fik Carl Reitzel ændret 2. Prioriteten; Laanet til H. C. Andersens Legat blev helt udbetalt og udslettet af Pantebogen, og i Stedet optog han et Laan i Creditkassen paa 25.000 Kr. med 1. Prioritets Panteret, sideordnet med den gamle Obligation til Creditkassen paa 10.812 Rdlr. 48 Skilling, hvorpaa der nu skyldtes 20.000 Kr.; Ejendommen var paa dette Tidspunkt stadig brandforsikret for 68.200 Kr. I Marts 1906 udstedte han mod Sikkerhed i Gaarden en ny Obligation paa 10.000 Kr. til Fru Caroline Marie Christensen, født Olsen, Enken efter den kendte i 1882 afdøde Politiker, Overretsprokurator Balthazar Christensen. I Juli 1907 udstedte han for et kontant modtaget Laan paa 25.000 Kr. en Panteobligation til Forlæggeren Jacob Hegel (Gyldendal); Ejendommen var nu brandforsikret for 77.000 Kr.; der hvilede i Forvejen disse Hæftelser paa den: 2532 Kr. Bankhæftelse og 55.000 Kr. anden Obligationsgæld; nu kom yderligere 25.000 Kr. til. Jacob Hegel fik dog yderligere Sikkerhed for sit Tilgodehavende ved, at en større Række Bøghandlere og andre kautionerede for Carl Reitzel; Kautionerne var uopsigelige, saalænge han levede og var Ejer af Ejendommen. Efter hans Død i 1911 frafaldt Jacob Hegel Kravet mod Kautionisterne og erklærede Obligationen uopsigelig i 10 Aar, saalænge Ejendommen ikke ejedes af andre end Carl Reitzels Bo eller en eller flere Arvinger i dette Bo.

Den 22. September 1906 døde Th. Reitzel, og Firmaet C. A. Reitzel tilhørte derefter alene Carl Waldemar og Carl Andreas Reitzel, Fader og Søn. Den førstnævnte var stadig Gaardens Ejer, da Københavns Belysningsvæsen i Oktober 1910 gav Tilladelse til Installation af elektriske Ledninger til Forsyning af ca. 200 Glødelamper; men den 23. April 1911 afgik han ved Døden, 77 Aar gammel. Ved Arveudlægsskøde, tinglæst den 18 September samme Aar, gik Ejendommen over til hans Søn Boghandler C. A. Reitzel, der arvede Halvdelen, til hans Nièce Frøken *Ellen Henriette Reitzel*, senere gift med Forstander T. E. Castberg, Brørup, og til hendes Broder Kontorist, senere Bankfuldmægtig *Carl Andreas Reitzel*; de to sidste arvede hver en Fjerdedel af Ejendommen, der vurderedes til 90.000 Kr.

En Mindevæg i „Kontoret“. 1937. Tilvenstre: Søren Kierkegaard, C. A. Reitzel og Carl Reitzel. I Midten: Bertel Thorvaldsen og Adam Oehlenschläger. Tilhøjre: Henrik Hertz, J. L. Heiberg og C. Hauch.

I 1916 døde Enkefru Marie Christensen; hendes Obligation blev udbetalt og udslettet, idet Ejerne optog et andet Laan paa 10.000 Kr. hos Læge Kjeldsen i Hørsholm og gav Panteobligation derfor. Den 21. Februar 1921 døde Carl Andreas Reitzel, Boghandleren, og hans Svigerinde *Cornelia Reitzel*, født Otterstrøm,

arvede hans Halvpart af Ejendommen ved Udlægsskøde, tinglæst den 14. August 1922.

Efter Carl Waldemar Reitzels Død i 1911 blev Firmacts mangeaarige Medarbejder Ole Henrik Mikkelsen optaget i Firmaet som Kompagnon; det skete ved en Interessentskabskontrakt af 16. Juni, kgl. konfirmeret den 8. November 1911. Han døde imidlertid den 23. December 1918, og i Stedet traadte den 1. Maj 1919 Boghandler Axel Sandal ind i Firmaet, som han helt overtog efter Carl Andreas Reitzels Død i 1921, nemlig den 21. Febr.

Enkefru Cornelia Reitzel, Fru Ellen Henriette Castberg og Bankfuldmægtig Carl Reitzel solgte den 25. December 1923 Gaarden og Grunden til Boghandler *Axel Sandal*. Grundarealet opgives nu til 387 m², hvoraf 291,5 m² var bebygget. Bygningerne var assureret for 158.200 Kr., og Skyldvurderingen var 95.000 Kr. Købesummen blev afgjort derved, at Boghandler Sandal overtog af Pantegæld 57.532 Kr., uden Vederlag indfriede en Obligation paa 23.000 Kr. til Fru Julie Hegel, udbetalte kontant 5000 Kr. og udstedte en Obligation til Sælgerne paa Restgælden. Udover Købesummen overtog han en Gæld, der hvilede paa Ejendommen for Gadens Asfaltering, ca. 725 Kr. Samme Dag som Købet skete, blev Ejendommen omvurderet til Ejendomsskyld; den sattes nu til 120.000 Kr. Skødet blev tinglæst den 14. Januar 1924.

En halv Snes Aar senere ønskede Naboen, *Sparekassen for København og Omegn*, at erhverve Ejendommen for at faa Plads til sine Udvidelser. Pr. 1ste April 1934 udstedte Axel Sandal Skøde til Sparekassen paa Ejendommen; Skødet blev tinglæst den 10. April, og samtidig blev Grunden lagt ind under Matrikel Nr. 129. I Efteraaret 1937 flytter Beboerne ud af Gaarden, og Nedbrydningen begynder.

Vejviserens Gadefortegnelse, der begyndte i 1864, fortæller en Del om, hvilke Beboere Ejendommen har huset i det sidste trekvart Aarhundrede:

Indtil 1884 boede Skomagermester Anton Severin Tranekjær med Familie i Kælderen; han beskæftigede i 1870 tre Skomager-svende og en Skomagerdreng; en Datter nævnes i 1880 som Lærerinde. 1897-98 var Kælderen optaget af Bogbinder C. Carlsen; derefter finder vi i en Aarrække (1900-1932) Bogbinder Emil

Petersen her og endelig i et Par Aar dennes Efterfølger Robert Hill.

Stuen har i alle disse Aar, siden C. A. Reitzel købte Ejendommen og til nu, da Gaarden skal rives ned, rummet den Reitzelske Boglade. I 1873 nævnes en Jægermester Holstein som boende i denne Etage, i 1911 en Kommunalærerinde L. Israel; 1926-30 havde ogsaa Boghandler-Fagskolen Domicil i Ejendommens Stueetage.

Paa Førstesalen boede Kancelliraadinde Reitzel til sin Død i 1869. I en Aarrække (1871-1893) havde Th. Reitzel derefter sin Lejlighed her. 1894 nævner Vejviseren, at Forlagsboghandler George C. Grøn havde Førstesalen; 1895-96 havde det Reitzelske Forlag hjemme i denne Etage, og i 1897-98 var Gyldendal Lejer deraf. En Grosserer J. P. Wittusen boede 1900-11 i en Del af Etagen, medens der i den øvrige Del var Pensionat («Middagsabonnement»). 1912-29 husede Førstesalen Herman H. J. Lynge & Søns Antikvarboghandel, fra 1929 til Dato A/S C. A. Reitzels Forlag, fra 1930 til i Fjor Skandinavisk Modeforlag, en Gren af C. A. Reitzels Boghandel, og fra 1935 til Dato Rasmus Navers Forlag.

Th. Reitzel boede paa Andensalen, indtil han i 1871 efter Moderens Død rykkede ned i næste Etage. 1870-86 havde hans ugifte Søster Cathrine Abrahamine Reitzel Bopæl heroppe; Dameskrædderinderne Søstrene Xylander havde en Del af Etagen i 1876-78, en Løjtnant og Lærer F. L. Hansen 1883-86. I et Par Aar (1888-89) var Andensalen lejet ud til Kasserer H. Kierrumgaard; men i 1890 træffer vi Overretssagfører Alfred Christensen — Søn af Politikeren Balthazar Christensen — heroppe, og han har Bopæl her til 1937; 1910 er ogsaa Overretssagfører Gottlieb Jacobsen rykket ind paa Andensalen. — I Bagbygningen har nu i en Aarrække N. Svendsens Bogbinderi haft Værksted.

Sidehusets Tag, set fra Forhuset. 1937.

Ejerne af Løvstrædegaarden og -grunden:

- 1530: Graabrødre Kloster.
- 1530- : Staden København.
- 1581- : Lauritz Olufsen?
- 1622: Knud Urne til Aarsmarke.
- 1622-efter 1628: Kristoffer Urne til Nielstrup.
- 1645- : Frederik Urne til Bregentved.
- 1650- : Jørgen Brahe til Hvedholm.
- før 1661-1666: Albrecht Dysseldorf, Vinhandler.
- 1666-efter 1668: Lisbeth, Albrecht Dysseldorfs Enke.
- før 1674-1695: Dr. Philip Hacquart, kgl. Livkirurg.
- 1695-1715: Dr. Christian Vilhelm Hacquart.
- 1715-efter 1728: Sophie Elisabeth Christophersdatter, Dr. Christian Vilhelm Hacquarts Enke.
- 1732: Hans Lüders, Handelsmand.
- 1732-1733: Philip de Lange, Muremester og Arkitekt.
- 1733-1734: Carl Adolph von Plessen, Overkammerherre.

- 1734-1746: Kong Kristian VI.
 1746-1766: Kong Frederik V.
 1766-1767: Kong Kristian VII.
 1767-1778: Volrad August von der Lüche, Overpræsident.
 1778-1779: Volrad August von der Lühes Arvinger.
 1779-1780: Generalpostamtet.
 1780: Kgl. Porcellænsfabrik.
 1780-1807: Johan Christopher Suhr, Tømrrermester.
 1807-1808: Anne Cathrine Suhr, f. Pfützner, Tømrrermester
 Suhrs Enke.
 1808: Det Suhrske Fællesbo.
 1808-1813: Marie Elisabeth Seilflod, f. Suhr, Enkemadam.
 1813-1826: Boas Brünnich, Hofbogtrykker.
 1826-1835: Boas Brünnichs Arvinger.
 1835-1839: Carl Vilhelm Theodor Münter, Justitsraad,
 Raadmand.
 1839-1841: Jens Christian Westergaard, kgl. Kammertjener.
 1841-1852: Hans Erhardt Beck, Snedkermester.
 1852-1853: Carl Andreas Reitzel, Boghandler.
 1853-1858: Carl Andreas Reitzels Bo.
 1858-1867: Marie Sophie Dorothea Reitzel, f. Thostrup,
 C. A. Reitzels Enke.
 1867-1895: Christian Frederik Theodor Martin Reitzel og
 Carl Waldemar Reitzel, Boghandlere.
 1895-1911: Carl Waldemar Reitzel, Boghandler.
 1911-1923: Carl Waldemar (og Carl Andreas) Reitzels Ar-
 vinger.
 1923-1934: Axel Sandal, Boghandler.
 1934- : Sparekassen for København og Omegn.

